birželis/june 1976 6

Laiškai lietuviams

LIETUVOS KANKINIAI	181	Juozas Vaišnys, S.J.
GRANITAS, AKSOMAS IR AUKSAS	184	Bruno Markaitis, S.J.
TĖVAS STASYS RIMKEVIČIUS, S.J.	187	Br. Krištanavičius, S.J.
RELIGINIAI SONETAI	192	Iš Lietuvos
MINTIS DIALEKTINIAME ŽAISME (V)	193	Feliksas Jucevičius
TIE, APIE KURIUOS NEKALBAMA	196	D. Bindokienė
ATOSTOGOS: DRAUGE AR ATSKIRAI?	200	J. Sav.
JAUNIMAS IR RELIGIJA	203	Viktoras Nakas
"SAIGŪNAS"	206	D. Bindokienė
KALBA	208	J. Vaišnys, S.J.
TĖVYNĖJE	210	G. ir D. Vakariai
FILMAI	213	Juozas Prunskis
TRUMPAI IŠ VISUR	215	J. Pr.

Pagrindinės šio "Laiškų Lietuviams" numerio iliustracijos — Valdos Šiugždaitės kūrinių nuotraukos, darytos Danutės Vakarės.

LAIŠKAI LIETUVIAMS (Letters to Lithuanians). Published monthly except July and August, when bi-monthly, by the Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 West 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Yearly subscription $6.00, single copy 60 cents. Second class postage paid at Chicago, Illinois, and additional mailing office.

religinės ir tautinės kultūros žurnalas
birželis/june 1976 volume XXVII no. 6

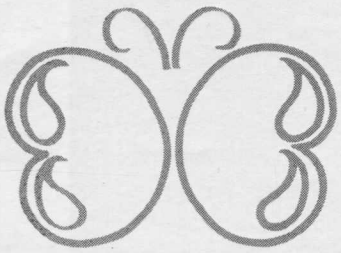

Laiškai lietuviams

LIETUVOS KANKINIAI

JUOZAS VAIŠNYS, S.J.

Birželis Lietuvoje buvo vienas gražiausių ir maloniausių mėnesių. Tai buvo pavasario pabaiga ir vasaros pradžia. Darželiai ir pievos mirgėjo įvairiausiomis gėlėmis. Malonus jis buvo ypač jaunimui, nes apie jo vidurį baigdavosi pamokos mokyklose ir prasidėdavo atostogos. Taip, pirmiau jis mums buvo malonus ir gražus, bet po 1940 metų, išgirdę birželio vardą, tuoj prisimename tik ašaras, vaitojimus ir kančias. Dabar birželis mums primena ne saulę, žalumynus ir žiedus, o virtines prekinių vagonų, prigrūstų verkiančių, išbadėjusių vyrų, moterų ir vaikų, ilgas eiles purvinų, apdulkėjusių žmonių, mušamų ir varomų į rytus kentėti ir mirti. Dabar jau nė rytai mums nėra malonūs. Pirmiau su džiaugsmu mes į juos žvelgdavom, nes iš ten brėkšdavo aušra, patekėdavo saulė, prašvisdavo diena. O dabar. Šiurpas nukrato, pažvelgus į rytus, kur mūsų brolių ir sesių kaulais yra nusėti Sibiro laukai, aplaistyti jų ašaromis ir krauju. Ir už ką? Ką jie blogo padarė? Kuo jie nusikalto? Jie buvo kankinami ir žudomi tik už tai, kad mylėjo Dievą ir tėvynę. Tai buvo didžiausia dvidešimtojo amžiaus gėda, kai žmogus spiovė į civilizaciją, paneigė kultūrą, atsisakė žmoniškumo ir tapo baisesnis už plėšrųjį žvėrį.

Tikrai buvo baisūs tie birželio įvykiai, bet kai kurie akivaizdiniai liudininkai pasakoja, kad vėliau, kai buvo naikinami partizanai, laukiniški žiaurumai pasiekė tokį neįsivizduojamą baisumą, prieš kurį, atrodo, nublanko ir tie birželiniai įvykiai. Tai nebuvo tik paprastas partizanų naikinimas, bet nežmoniškiausias kerštas ir laukinis sadizmas.

Lietuva tapo, tikriausia žodžio prasme, kankinių tauta. Bet kankinimai ir žudymai jos ryžto ir laisvės siekimo nepalaužė. Tie žiaurūs, rafinuoti kanki-

nimai, apie kuriuos tik pagalvojus šiurpas sukrečia, lietuvių nenugąsdino. Laisvė jiems buvo brangesnė už viską. Taip, už viską, net ir už gyvybę. Miškuose iššudytų partizanų kraujas uždegė tūkstančius jaunuolių nepasiduoti, bet kovoti už žmogiškas teises, už šviesesnę tėvynės ateitį.

Štai Romas Kalanta, skęsdamas liepsnose, šaukia tėvynei laisvės. Kalantos balsą nuslopino liepsna, bet toji liepsna uždegė Lietuvos jaunimo širdis karšta tėvynės meile. Jie eina į gatves ir šaukia kiekvienam žmogui priklausančios laisvės, protestuoja prieš okupanto klastą, reikalauja pagrindinių teisių, kurios taip grubiai buvo paneigtos mūsų tautai ir tautiečiams. Šio jaunimo balso dar iki šiol neįstengia nutildyti jokie grasinimai, bausmės, represijos. Katalikų Bažnyčios kronika duoda šimtus pavyzdžių, kaip toji laisvės kova tęsiama, nesibijant nei persekiojimų, nei kalėjimo. Kalėjimai jų negąsdina — juk visa tauta yra kalėjime!

Dabar mūsų tautos žudikai jau pakeitė savo taktiką. Pirmiau laisvės kovotojus jie viešai kankindavo ir žudydavo. Jų lavonus atvilkdavo į aikštes, kad visi matytų, pasibaisėtų, nusigąstų, nutiltų ir jiems paklustų. Tačiau pamatė, kad tokiais metodais lietuvių balso nenutildys. Priešingai — kankinių kraujas lietuviams įkvėpdavo naujo ryžto, naujų jėgų. Tad ką jie sugalvojo dabar? Tų, kurie prieš juos kelia savo balsą, jau daugiau nebežudo, nebent kartais slaptai kokį nors veikėją ar mokslininką surištomis rankomis įmeta į upę ir paskui skleidžia negudriai sugalvotą melą, norėdami nusiplauti kruvinas rankas. Dabar jie stengiasi kankinti ir žudyti pamažu, ne taip pastebimai. Bet tokie kankinimai yra dar žiauresni. Pirmaisiais amžiais panašiai budeliai elgdavosi ir su krikščionimis. Kankinių aprašymuose dažnai minimi tokie žodžiai — "lento igne cremati sunt" (sudeginti lėta ugnimi). Tai yra, be abejo, daug skaudžiau ir žiauriau, negu nukirsti galvą arba užmesti ant liepsnojančio laužo. Deginti sąnarį po sąnario, čiulpti kraują lašą po lašo — tai baisiausias kankinimas ir skaudžiausia mirtis. Ir taip dabar Lietuvoje yra daroma. Šimtus pavyzdžių pateikia minėtoji kronika. Užtenka tik prisiminti Antaną Terlecką, apie kurį neseniai buvo plačiai rašyta mūsų spaudoje.

Antanas Terleckas

Jau daugiau kaip 30 metų jis yra čekistų sekamas, kratomas, persekiojamas. Nėra jokio reikalo kalbėti apie priežastis, nes priežastys sugalvojamos ir sufabrikuojamos. Tikroji priežastis yra ta, kad jis nesutinka atsisakyti savo idėjų ir principų, kad jo negalima "perauklėti", kad jis vis netampa paklusniu sovietų robotu, bet yra "buržuazinis nacionalistas", t.y. lietuvis. Joks teismas negali įrodyti, kad kokiu nors veiksmu būtų pažeidęs konstituciją arba parodęs nelojalumą valdžiai, bet visiems yra žinoma jo ištikimybė principams, jo įsitikinimai ir galvosena. Tai yra jo didžiausias ir vienintelis "nusikaltimas". Už tai jis tremiamas į Sibirą, kišamas į kalėjimus, siunčiamas į beprotių namus, visokiais būdais žeminamas ir niekinamas. Jau ne kartą jam buvo siūlytas labai lengvas būdas visa to išveng-

ti — jam užtektų tik vieną kartą kokiose nors iškilmėse pro tribūną pernešti raudoną vėliavą arba kartais pagirti valdžią. Jis to nedaro, nes nenori veidmainiauti.

Iš jo rašto TSRS valstybės saugumo komiteto pirmininkui Andropovui matyti, kokias negarbingas priemones raudonieji vartoja prieš tuos, kurie nesutinka su jų idėjomis, kurie nori pasilikti ištikimi Dievui ir tėvynei. Antanas Terleckas yra išsilavinęs inteligentas. Jis yra diplomuotas ekonomistas, taip pat studijavęs istoriją, gerai susipažinęs su teise ir su sovietine konstitucija, tad jo taip lengvai nepaimsi. Jokios tikros kaltės jame neįstengia surasti nei prokurorai, nei teisėjai, bet vis tiek jį nuteisia keletui metų už tai, kad jis galėjo nusikalsti, jeigu jo "angelai sargai" — čekistai nebūtų nuo tų nusikaltimų apsaugoję...

"Nacis" ir "fašistas" dabar sovietams yra didžiausi keiksmažodžiai. Bet ar jų metodai daug skiriasi nuo Hitlerio? Hitleris žudė žydus tik dėl to, kad jie gimė žydais, o komunistai žudo mūsų tautiečius tik dėl to, kad jie lietuviai.

Mums kartais kyla klausimas, ar už tuos visus persekiojimus turėtume primesti kaltę tik rusams komunistams, ar čia yra kalti ir lietuviai. Yra visiškai aišku, kad ir iš lietuvių atsiranda tų "raudonų šuniukų", kurie savo žiaurumu lenktyniauja su rusais. Ir A. Terleckas kartą yra pasakęs, kad iš skausmo reikėtų vilku staugti, matant draugų išdavystę. Deja, yra tokių, kurie nori okupantui vis labiau prisilaižyti, kad tas jiems didesnį kaulą numestų. Tai yra mūsų brolžudžiai, tai didžiausia mūsų tautos gėda. Tikėkimės, kad tokių nėra daug. Daugelio "raudonumas" yra grynai išorinis. Dažnai skaitome, kaip mokytojai bara vaikus už religiją ar "nacionalizmą". Teko sužinoti, kad tie žodžiai, kuriais jie vaikus bara, yra partijos liepti atmintinai išmokti. Mokytojai juos mechaniškai kartoja, širdyje visai ką kita jausdami.

Sovietai puikiai žino, kad okupuotuose kraštuose yra daug "parako", kuris bet kada gali sprogti. Juos tai gąsdina ir užtat, baidydamiesi net savo šešėlio, seka ir iš akių neišleidžia tokių, kaip A. Terleckas, kurie niekad jų draugai nebus. Kai vieną kartą Terlecko sūnus kažkur valandai pradingo iš mokyklos, tuoj buvo iškviesta motina pasiaiškinti, kur sūnus buvo išvykęs "tokią dieną", t.y. gegužės 14 d. (ši diena yra Romo Kalantos susideginimo metinės).

Jie bijosi tiesos. Jie bijo, kad laisvasis pasaulis nesužinotų apie tai, kas vyksta jų pavergtuose kraštuose. Tad savo ten esantiems broliams mes galime daugiausia padėti, skleisdami laisvajame pasaulyje tiesą apie komunistų klastą ir žiaurumus. Jeigu šiam tikslui sunaudotume tuos laikraščių puslapius, kuriuose ginčijamės ir vienas kitą niekiname, tai mūsų spauda užsitarnautų daug didesnės garbės ir parodytume, kad savo spausdintu žodžiu mes kovojame prieš savo priešą, o ne prieš brolį.

GRANITAS, AKSOMAS IR AUKSAS

(T. Bruno Markaičio, S.J., pamokslas, pasakytas T. Jono Raibužio, S.J., laidotuvėse 1976 m. balandžio 20 Jaunimo Centre, Čikagoje)

Atsistojus prieš mirties vartus prie brangaus ir mylimo brolio karsto, mums prisimena, kad gyvenimas nėra vien dienų ir naktų nuolat tekanti upė, bet nuolat vykstanti gyva, kunkuliuojanti drama. Ir toje dramoje rungiasi įvairios jėgos, ir toje dramoje dalyvauja visas žmogus. Toje dramoje reikia atlikti savojo gyvenimo misiją taip, kaip likimas ir Apvaizda lemia.

Čia mes, susirinkę prie savo mylimo brolio kunigo Jono karsto, turime jį prisiminti tos dramos turinyje ir kontekste. Ir tos dramos veikėjas kun. Jonas man nuolat prisimena kaip žmogus, kuris turėjo granito tikėjimą, aksomo švelnumą ir aukso širdį.

JIS TURĖJO GRANITO TIKĖJIMĄ

Savo jaunystėje jis svajojo ne apie darbą Lietuvoje, ne apie tolimą Ameriką, o apie Zambezį Rodezijos teritorijoje. Ir visa savo jaunyste, visa savo energija, visais savo sugebėjimais, kurių jis turėjo daugiau, negu

kai kas iš mūsų žino, jis rengėsi misijonieriaus pašaukimui. Jeigu kas pradėdavo kalbėti apie misijas, tai ne tik jo akys sužibėdavo, bet ir širdis suvirpėdavo dideliu džiaugsmu. Tiek Lietuvoje, tiek Vokietijoje jis rengėsi ir buvo rengiamas misijoms.

Iš pat mažens pasižymėjo įvairiausiais gabumais. Tarp jų, be abejo, vyravo didelis talentas tiksliesiems mokslams: mechanikai, chemijai, fizikai, astrofizikai ir t.t. Labai anksti pastebėta, kad jis, kaip žmonės sako, turi geras rankas, gerus nagus. Ką tik jis paimdavo, viską padarydavo ir padarydavo daug geriau, negu kiti. Kauno Jėzuitų gimnazijoje, kai buvo rengiamas fizikos kabinetas, kun. Jonas buvo padaręs savo rankomis keletą precizinių instrumentų.

Deja, likiminė Apvaizda kitaip nusprendė. Dievo valia per tuometinius jo viršininkus pasakė, kad jo misijos bus ne Zambezi krašte, bet ten, kur tiesioginiai viršininkai pasakys. Vykimą į misijas jam sutrukdė prasidėjęs karas ir susilpnėjusi sveikata. Jokios abejonės nėra, kad tai jam buvo didelis smūgis. Jis tą smūgį labai stipriai išgyveno. Gal būt, savo kambariuko vienatvėje ir nakties tamsoje yra net verkęs, kad Dievo valia buvo tokia kieta, kad likiminis sprendimas buvo toks žiaurus ir aklas. Užuot maištavęs, užuot prisipildęs kartėlio, užuot kritikavęs ir aplink skleidęs pesimizmą bei nepasitenkinimą, jisai nusilenkė. Nusilenkė tai valiai, aukštesnei už save. Nusilenkė su tikėjimu, su viltimi, su meile. Nusilenkė pavyzdingai, pastoviai, kūrybingai. Nusilenkė ne griaudamas, o nuolat statydamas, ir dažniausiai tomis nuostabiomis savo rankomis, tuo granito tikėjimu, aksomo švelnumu ir aukso širdimi. Tiktai tas žmogus, kuris turi tokį tikėjimą, taip gali padaryti. Už tai daugelio mūsų širdyse atsinaujina tikėjimas, kai pagalvojame apie kunigą Joną, kaip jis nusilenkė Dievo valiai, kaip jis priėmė tą sprendimą.

JIS TURĖJO AKSOMO ŠVELNUMĄ

Reta sutikti žmogų, kuris turėtų savyje daugiau humoro, kaip kun. Jonas. Jis buvo neišsemiamas anekdotų šaltinis. Jis mokėjo juoktis, bet niekad iš kitų. Jis juokdavosi su kitais. Dažnai juokdavosi iš savęs, ir net kai kiti juokdavosi iš jo, jis kartu su jais juokdavosi. Jis matė juoką kaip nepaprastai gražų, malonų, palengvinantį gyvenimo palydovą. Ir tai, gal būt, jam padėjo prieiti prie kiekvieno žmogaus, labai gražiai atsiverti ne tiktai ausimis, ne tiktai akimis, bet visa širdimi, visu sielos veidu. Gal jam tai padėjo visus išklausyti, suprasti ir atjausti, visiems ištiesiant pagalbos ranką. Su juo buvo labai lengva kalbėtis.

Dažnai pas jį eidavau išpažinties. Man tai būdavo tikra atgaiva, nes jis turėjo kažkokią dovaną, labai gražią, labai prasmingą ir labai šventą, pakelti žmogų, pakelti jį šiek tiek aukščiau.

Tas jo aksomo švelnumas palengvindavo mums visiems, ypač tiems, kurie ateidavo pas jį su problemomis, prašydami jo patarimo, prašydami pagalbos padaryti svarbius sprendimus. Tas jo švelnumas ir jautrumas palengvindavo atsiverti, išsikalbėti, pamatyti dalykus tikroje perspektyvoje.

Aksomo švelnumas. Be užgavimo, be kritikavimo. Be nužeminimo. Be griežtumo ten, kur griežtumas yra žmogaus nesupratimas. Visada bandydamas įvertinti, kartais jis, gal būt, net trupučiuką per daug nueidavo, kai kiekvieną dalyką, kiekvieną situaciją, kiekvieną žmogaus veiksmą bandydavo pateisinti. Bet visa tai ėjo iš aksomo švelnumo, iš jo jautrios sielos.

JIS TURĖJO AUKSO ŠIRDĮ

Kaip daugelis žmonių, apdovanotų šita brangiausia Dievo dovana — vertybe, taip ir jis buvo dažnai neįvertintas. Per visą savo gyvenimą, bent per tuos metus, per kuriuos aš jį mačiau ir pažinojau, jis davė ir davė, ką tik galėjo. Tai tikrai buvo žmogus, kuris būtų atidavęs ir paskutinius marškinius, kuris pasitenkino labai maža kuo, nes jam maža ko ir tereikėjo. Tiesiog iki ekstremo. Jis nieko nereikalavo už savo įvairiausius patarnavimus. Jis buvo pavyzdingas kunigas, pavyzdingas vienuolis ir pavyzdingas žmogus. Atrodo, kad jis nuo pat mažens buvo įsitikinęs, kad geriausia, ką žmogus

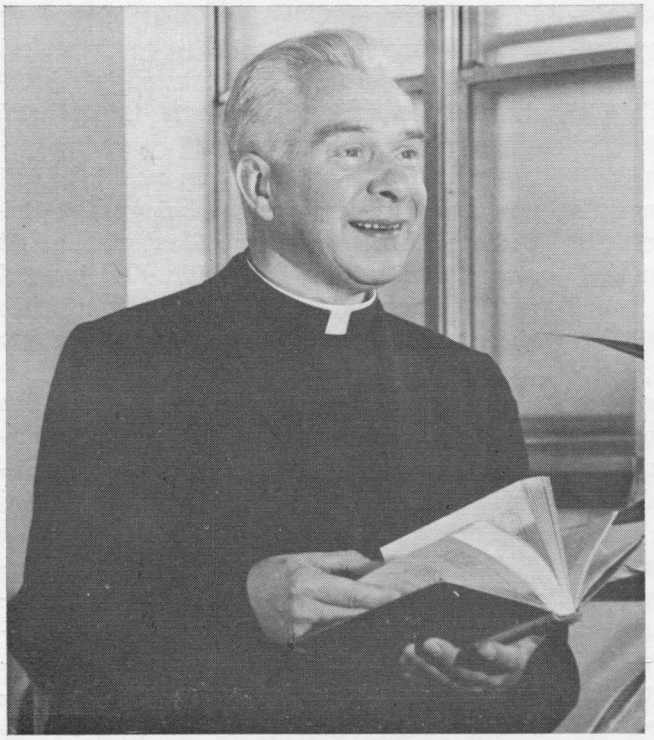

Tėvo Jono Raibužio, S.J. charakteringa šypsena

A. Kezio, S.J., nuotr.

gali šioje žemėje padaryti, tai yra kitam gera daryti ir įvairiausiais būdais patarnauti, nelaukiant jokio atpildo. Ir jis visiems darydavo gera neišsemiamai, pastoviai, net ir tada, kai matydavo kitų nedėkingumą ir neįvertinimą.

Tais jo patarnavimais daugelis pasinaudodavo. Kartais net ir tie, kurie prikišdavo, kad jis dirbąs nekunigišką darbą. Ar kam laikrodis sustodavo, ar rašomoji plunksna nerašydavo, ar radijas nebeveikdavo — visi į jį kreipdavosi, ir jis visiems padėdavo.

Kunigas Jonas buvo kuklus žmogus, visuomet paprastas, nereikalaująs jokios garbės nei pasmilkymų. Tai buvo įsikūnijęs kuklumas. Jam joks darbas nebuvo per žemas, jokia našta nebuvo per sunki. Kartais kankinamas reumatizmo, artritinių skausmų ir įvairių nevralgijų, kurios jį persekiojo ilgus metus, kai jo pirštai pasidarydavo tikrai nebejautrūs, sąnariai ištinę, net ir tada, kai tik trupučiuką atsigaudavo, bandydavo įvairiais būdais daryti gera. Ne tik man vienam, bet ir kitiems broliams jėzuitams per daugelį metų jis yra kirpęs plaukus. Gerbiamas tėvas jėzuitas, baigęs aukštuosius mokslus Vokietijoje, Olandijoje, pervažiavęs pusę pasaulio, gabus žmogus, išsilavinęs — mums kirpo plaukus ir niekada niekam nepasakė, net jokios sugestijos nepadarė, kad mums darąs malonę. Priešingai — atrodė, kad mes jam malonę darom. Jis yra sutaupęs mūsų organizacijai daug tūkstančių dolerių, dirbdamas įvairius darbus, taisydamas tai, kas sugesdavo. Jis daug dirbo ir Jaunimo centre, daug yra padėjęs ir kitiems žmonėms. Pvz. ateinant Kaziuko mugei, jis kartais iki ankstyvų valandų dirbdavo per visą naktį, atbaigdamas tai, ko jaunos, nepatyrusios rankos nesugebėdavo kaip reikiant atlikti.

Aukso širdis. Aš bandžiau pasidalyti su jumis vienu kitu atveju, viena kita, gal būt, kai kam atrodančia smulkmena, norėdamas prisiminti tą mūsų brolį, kuris tikrai perėjo per šią žemę gera darydamas, tarnaudamas, padėdamas, ne ašaras išspausdamas, bet nušluostydamas; ne širdį užgaudamas, bet

pralinksmindamas; ne naštą uždėdamas, bet nuimdamas, palengvindamas. Ir visada jis buvo šviesaus veido riteris.

Todėl, kai sužinojau, kad kunigas Jonas miręs, labai norėjau čia atvykti ir visiems pasakyti, kas man jis buvo, kad mes visi iš jo gerumo, iš tos šviesos, iš to grožio, kuriuos jam Dievas davė, šį tą pasisemtume; kad mes prisimintume jo juoką, jo šypsnį, jo užuojautą, jo begalinį norą kitiems padėti; kad jis ir toliau gyventų mūsų tarpe, primindamas mums, kad mes visi turime būti granito tikėjimo, aksomo švelnumo ir aukso širdies.

Esu tikras, kad begalinio gailestingumo Dievas, kurio tobulas teisingumas, mano supratimu, yra ne kas kita, kaip tobulas žmogaus supratimas ir įvertinimas, priėmęs kun. Joną į savo mylinčias rankas, mums duoda didelę viltį ir didelį norą pasekti šituo nepaprastai gražiu pavyzdžiu. Tad atsiskirdami su kun. Jonu, mes meldžiamės ne tiek už jį, kiek su juo, tikėdamiesi, kad jis Viešpaties akivaizdoje mus užtars, paguos ir toliau įkvėps.

T. STASYS RIMKEVIČIUS, S.J.

BR. KRIŠTANAVIČIUS, S.J.

> Viešpats man leido kelionėj nusilpti,
> trumpą gyvenimą davė.
> Ir aš kartoju: o mano Dieve,
> nešalink manęs, vos pusę dienų pragyvenus,
> tu, kuris per amžius gyvuoji.
>
> 102 psalmė

Minint skaudžiuosius 1940 m. birželio įvykius, bus pravartu prisiminti ir vieną talentingą lietuvį, tėvą Stasį Rimkevičių, Kauno Jėzuitų gimnazijos mokytoją, susipratusį patriotą, taurų kunigą, ne laiku užgesusį žiburį, gabų jaunimo auklėtoją, Sibiro kankinį, sunkiose sąlygose atradusį savo pašaukimą ir gyvenimo uždavinį.

T. Stasys Rimkevičius gimė 1904 m. vasario 17 dieną Dorpate (Tartu), Estijoje.[1] Jo tėvas Povilas Rimkevičius buvo kilęs nuo Pelėdnagių kaimo, Kėdainių apskrityje. Paimtas į kariuomenę 20 metų, jis beveik visą savo gyvenimą tarnavo rusų kariuomenėje karo valdininku, eidamas maisto sandėlio viršininko pareigas. 1899 m. grįžo iš Kijevo į savo tėviškę, nes norėjo vesti Aleksandrą Senkevičiūtę, kurios dar nebuvo matęs. Mat, Povilo ir Aleksandros tėvams ir kaimynams atrodė, kad jie sudarytų gražią porą ir galėtų laimingai gyventi. Paraginti tėvų, Povilas ir Aleksandra susirašinėjo per pusantrų metų, pasikeitė fotografijomis ir pagaliau nutarė tuoktis. Vestuvės įvyko 1899 m. birželio 13 dieną Gaižmenų vietovėje, netoli Lančiūnavos dvaro, Apytalaukės parapijoje.

Paviešėjęs vieną mėnesį Lietuvoje, Povilas su savo žmona išvyko į Dorpatą, kur tuo metu buvo nukeltas jo pulkas. Ten jiems gimė 3 vaikai: 1900 m. Jadvyga, 1902 Česlovas, 1904 m. Stasys. Kadangi po 1905 m. revoliucijos buvo mada kilnoti kariuomenę vis į kitą vietą, 1907 m. Povilui Rimkevičiui kartu su visu pulku teko keltis į Taliną.

1910 m. Povilas Rimkevičius vėl grįžo į Dorpatą ir numatė, kad čia galės ilgiau pasilikti. Važiuodamas iš Talino į Dorpatą, jis pasiėmė ir ką tik mirusį Česlovą, kurį palaidojo Dorpate. Būdamas darbštus ir taupus, įsigijo Dorpate namą ir persikėlė iš valdžios buto. Čia gimė duktė Vanda.

Turėdamas atliekamo laiko, Povilas Rimkevičius pradėjo mokyti Stasį skaityti ir rašyti rusų ir lenkų kalba. Vaikas buvo gabus ir per keletą metų išėjo namie visą pradžios mokyklos kursą. Eidamas devintuosius metus, jis išlaikė egzaminus į pirmąją realinės gimnazijos klasę. Gimnazijoje jam sekėsi gerai, nes buvo tvarkingas, rimtas, mandagus ir lipšnus. Jis nesusidėdavo su padaužomis, o mažesniuosius mokinius gindavo nuo peštukų. Jis labai mėgo ginklus. Žaisdamas su paraku, kartą taip susižeidė dešinės rankos pirštus, kad tėvai manė, jog nagai nebeataugs. Bet ranka sugijo, ir mokslas nenukentėjo, nes jis sugebėjo rašyti kairiąja ranka. Kadangi Stasys labai mėgo muziką, tėvas jį išmokė groti akordeonu, balalaika ir mandolina. Vėliau išmoko

skambinti pianinu ir groti keliais pučiamais instrumentais. Be to, jis mėgo sportą ir paišybą. Būdamas trečioje klasėje, įsirašė į skautų sąjungą.

Gimnazijoje nebuvo dėstoma tikyba. Pirmąsias žinias apie religiją jis įsigijo iš savo tėvų, ypač iš jautrios sielos močiutės. Sekmadieniais lankydavo pamaldas katalikų bažnyčioje, kur pirma klebonavo kun. Žyskar, o paskui kun. Vincas Deinys. 1915 m. kun. Deinys paruošė būsimąjį jėzuitą pirmajai Komunijai. Pamokslai buvo sakomi lenkų ir vokiečių kalbomis. Vokiečių kalbos Stasys pramoko iš savo draugų ir lengvai suprasdavo pamokslų turinį.

1917 m. Rusijoje kilo revoliucija, ir Dorpato mieste greitai įsigalėjo bolševikai. Bet Povilas Rimkevičius nepateko į tą sūkurį, nes jau anksčiau buvo išėjęs į pensiją. Jausdamasis pajėgus, jis perėjo į civilinę tarnybą ir gavo vietą vandens kelių valdyboje. Iš algos ir pensijos galėjo patogiai išlaikyti savo šeimą.

Įsigalėjus bolševikams Dorpate, greitai pradėjo trūkti maisto produktų, o naktinės milicininkų kratos ištuštindavo ir tai, ką žmonės buvo pasidėję atsargai. Todėl Jadvygai ir Stasiui reikėdavo keltis 4 valandą ryto ir stovėti eilėse prie apytuščių maisto krautuvių. Kartais jie gaudavo po keletą bandelių, kartais negaudavo. Tėvai pradėjo keisti nebūtinus dalykus į maisto produktus ir tokiu būdu galėjo išlaikyti šeimą. 1918 m. pradžioje Dorpatą užėmė vokiečiai ir nepripažino ką tik paskelbtos (1919.II.24) Estijos nepriklausomybės. Nors maisto produktų nepagausėjo, bet tvarka buvo žymiai geresnė, ir niekas nesibijojo naktinių kratų.

1918 m. spalio 19 d. vokiečiai perdavė krašto valdžią estų sudarytai vyriausybei, kuri įsakė visiems svetimšaliams arba priimti Estijos pilietybę, arba apleisti kraštą. Pardavęs namą, Povilas Rimkevičius nutarė grįžti į Lietuvą. Duktė Jadvyga atsimena, kad prieš pat Visų Šventųjų šventę Rimkevičių šeima pasiekė Kėdainius. Kadangi tais metais Kėdainiuose nebuvo gimnazijos, Stasys Rimkevičius, vos pradėjęs penktąją klasę Dorpate, turėjo mokslą nutraukti.

Sugrįžęs į Lietuvą, Povilas Rimkevičius pradėjo ieškoti darbo. Po daugelio pastangų gavo girininko vietą Kėdainių urėdijoje. Deja, 1919 m. paplitusi tifo epidemija pakirto jo sveikatą, ir birželio 13 dieną jis mirė Kėdainiuose. Šeimos išlaikymu teko rūpintis vyriausiajai dukteriai Jadvygai. Ji buvo baigusi gimnaziją Estijoje, ir tuojau po tėvo mirties gavo mokytojos vietą Kėdainių pradžios mokykloje. Kėdainiuose ji susipažino su kapitonu Mikalojum Grigaliūnu. Šis, išgirdęs apie Stasio norą baigti gimnaziją, pasiūlė jam vykti į Panevėžį ir prižadėjo parūpinti butą. Stasys jo pasiūlymą mielai priėmė ir 1919 m. įstojo į Panevėžio gimnaziją. Tų pačių metų spalio mėn. 22 dieną sesuo Jadvyga ištekėjo už kapitono Grigaliūno ir apsigyveno Panevėžy su savo broliu. Kadangi Stasys nemokėjo lietuvių kalbos, jis galėjo stoti tik į tą pačią penktąją klasę.

Būdamas penktojoje klasėje, Stasys girdėjo apie partizanus, kovojančius prieš bolševikus ir bermontininkus. Tokių kovotojų būrys pradėjo organizuotis ir Panevėžy. Pradėjęs laimingai šeštąją klasę, Stasys stojo į jų eiles, gavo šautuvą ir karinį švarką ir pradėjo mokytis karinių veiksmų. Sužinojusi iš klasės auklėtojo apie Stasio karingumą, Aleksandra Rimkevičienė nuskubėjo į Panevėžį, sutiko sūnų prie buto durų ir vos jį atpažino. Sūnus suprato motinos kelionės tikslą ir pradėjo jai aiškintis. Motina jam neprieštaravo, bet pastatė vieną sąlygą: jis galės pasilikti partizanu, jei neapleis mokslo. Stasys tą sąlygą išpildė ir 1923 m. baigė Panevėžio gimnaziją. Tačiau ne lietuvių, bet lenkų. Nežinia, kas jam nepatiko lietuvių gimnazijoje ir kodėl jis perėjo pas lenkus. Jo tautinio susipratimo formavimasis užsitęsė gana ilgai. Jis pasijuto esąs tikras lietuvis tik tada, kai iš arti susipažino su lenkais. Tai įvyko 1932 m. rudenį.

Baigdamas gimnaziją, Stasys pajuto kunigo pašaukimą ir pasitarė su gimnazijos kapelionu, ką daryti. Kapelionas patarė vykti į Insbruką ir ten pas tėvus jėzuitus studijuoti filosofiją ir teologiją. Kapelionas prižadėjo parašyti Austrijos jėzuitams ir

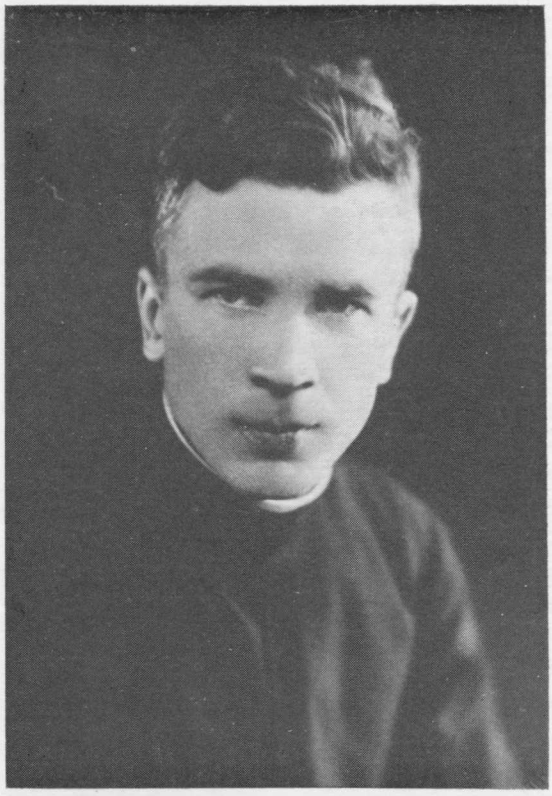

Stasys Rimkevičius, S.J.

jam pranešti. Nuvykęs į Kauną rugpiūčio mėnesį pas seserį Jadvygą, Stasys gavo jėzuitų atsakymą. Kapelionas jam rašė, kad rudeniop galės stoti į Insbruko filosofijos - teologijos fakultetą.

Nežinia, kodėl Stasys Rimkevičius pasirinko Insbruką: ar todėl, kad nenorėjo stoti į Kauno Kunigų seminariją, ar todėl, kad jautė simpatijų tėvams jėzuitams. Sesuo Jadvyga sakė nesupratusi jo motyvų. Kaip ten bebūtų, gavęs motinos palaiminimą, 1923 m. spalio 30 dieną Stasys išvyko iš Kauno į Insbruką ir ryžosi būti kunigu.

Insbruke jis išbuvo tik vienerius metus. Susipažinęs iš arti su tėvų jėzuitų darbais, jis panorėjo stoti į jų ordiną ir 1924 m. rugsėjo 11 d. užėjo pas T. Kipą aptarti pašaukimo klausimą. Pašaukimas buvo aiškus, bet Stasiui dar buvo neaišku, į kurią provinciją stoti: ar į lenkų, ar į vokiečių. T. Kipas nusiuntė jį pas arkivyskupą Zechinį, popiežiaus delegatą. Šis jam pasakė, kad, jei nori dirbti Lietuvoje, tai turi stoti į Vakarų Vokietijos provinciją, nes jai yra pavestas Lietuvos provincijos atkūrimas. "Kitą dieną", kaip rašo T. Kipas savo atsiminimuose, "jis galutinai apsisprendė stoti į vokiečių provinciją".[2]

Apsisprendęs tapti jėzuitu, Stasys Rimkevičius kartu su kitu kandidatu, Ildefonsu Stanevičium, dar tą patį mėnesį leidosi į kelionę ir rugsėjo 19 dieną pasiekė s'Heerenbergo naujokyną. Tenai jis rado kitus lietuvius naujokus: Joną Baranauską, Juozą Belecką, Anatolijų Stanevičių ir kun. Vaclovą Strazdą. Nors jo pavardė buvo parašyta lietuviškai, bet jis laikė save lenku ir neišvengė diskusijų su lietuviais. Nepaisant, kad tos diskusijos buvo ramios ir šaltos, naujokų magistrui atrodė, jog jos visiškai nereikalingos. Todėl jos buvo greitai ir be skausmo nutrauktos.

Pabaigęs naujokyną ir padaręs pirmuosius įžadus, išvyko į Valkenburgą studijuoti filosofijos. Kadangi jam buvo užskaityti vieneri metai Insbruke, todėl Valkenburge jis studijavo tik dvejus metus. 1928 m. balandžio 13 d. grįžo į Kauną, o rudeniop Kauno Jėzuitų gimnazijoje padėjo muzikos mokytojui, ruošėsi lietuvių kalbos egzaminams, dėstė aritmetiką 1-3 klasėse ir kūno kultūrą 1-6 klasėse. Be to, greitai įsijungė į skautų veikimą. "Skautai", taip rašoma Kauno Jėzuitų gimnazijos leidinyje, "mūsų gimnazijoje pradėjo rodytis 1926 metais. Tačiau tinkamai susiorganizavo ir išaugo tik po dvejų metų, kai mokytojas St. Rimkevičius, S.J., nuo jaunų dienų veiklus skautas, ėmė jiems vadovauti. Vasaros metu jo vadovaujami sakutai darydavo iškylas, ruošdavos egzaminams į aukštesnius laipsnius, žiemą rengdavo įdomius susirinkimus, kuriuose patys skaitė paskaitas, nagrinėjo pedagoginius bei religinius klausimus; be to, domėjosi rankdarbiais, ypač knygų rišimu. Tokie susirinkimai būdavo visada linksmi ir naudingi".[3] Tikrai, klierikas Stasys skautams negailėdavo nei laiko, nei savo talentų.

Antraisiais mokslo metais jis taip pat padėjo muzikos mokytojui ir dėstė matematiką 1-6 klasėse. Mokinių ir vyresniųjų buvo

mėgstamas, o nuo lietuvių klierikų, kaip pastebėjo T. Juozas Beleckas, laikėsi atokiai. Sekančiais metais (1930-1931) jis dėstė aritmetiką 1b ir 2b klasėse, lotynų kalbą 3 klasėje, geografiją 2a, 2b ir 3 klasėse bei kūno kultūrą 3 klasėje. Tais pačiais metais pradėjo vadovauti gimnazijos orkestrui. Tą dūdų orkestrą sudarė 23 moksleiviai. Paskutiniais mokslo metais jam teko dėstyti aritmetiką 2b, 3a, 3b ir 4 klasėse, rusų kalbą 5 klasėje, lotynų kalbą 4 klasėje, kosmografiją 8 klasėje ir geografiją 3 klasėje. Tais metais jis taip pat vadovavo dūdų orkestrui. Kartą jis pravedė lenkų gimnazijai Ukmergėje rekolekcijas. Taigi, darbo turėjo tiek, kiek galėjo panešti jo jėgos.

Po gerų vasaros atostogų St. Rimkevičius išvyko į Valkenburgą studijuoti teologijos, nutarė pakeliui stabtelėti Lenkijoje ir peržiūrėti savo tautinę sąmonę. Nors tautybės klausimas ir pastoracinis darbas yra du skirtingi dalykai, bet jam vis rūpėjo ir jo tautybė. Nežinia, kur jis buvo apsistojęs ir su kuo išsikalbėjęs. Bet jo įspūdis buvo toks, kad pasijuto lietuviams žymiai artimesnis, negu buvo manęs. Nepaisant lenkų kalbos, lenkams jis pasirodė esąs svetimas. Iš to padarė logišką išvadą ir niekuomet daugiau nebelaikė savęs lenku.

1934 m. rugpiūčio 28 d. St. Rimkevičius gavo kunigo šventimus ir grįžo į Lietuvą švęsti primicijų. Visų pirma jis atlaikė mišias Kauno Jėzuitų bažnyčioje, o vėliau savo tėvų tėviškėje — Lančiūnavos dvaro koplyčioje. Giminių buvo nedaug, bet šiaip žmonių prisirinko pilna koplyčia. Labiausiai naujuoju kunigu džiaugėsi motinos motina Rozalija Senkevičienė, sulaukusi tada 87 metų. Po primicijų ir švenčių T. Stasys Rimkevičius grįžo į Valkenburgą ir dar dvejus metus studijavo teologiją. Paskui, 1936 m. rudenį, pradėjo tercijatą Florencijoje. Čia jis išmoko italų kalbos. Pabaigęs tercijatą, turėjo progos pamatyti kitus Italijos miestus ir gerą Prancūzijos dalį. Tėvui instruktoriui Alfonsui M. Martin ir tėvui asistentui Karoliui Brust jis padarė labai gerą įspūdį. Iš tiesų, T. Rimkevičius buvo dailios išvaizdos, aristokratiškų manierų, mandagus, gerai apsiskaitęs, kultūringas ir universalus. Jis gerai mokėjo lietuvių, lenkų, rusų, vokiečių, italų ir lotynų kalbas, taip pat buvo pramokęs graikų, estų ir prancūzų kalbų. Susipažinęs su daugelio tautų kultūromis ir pabaigęs visas studijas, buvo gerai pasiruošęs ateities darbui, kuris reikalavo ir teologinių žinių, ir platesnio dvasinio akiračio.

Deja, ne viską, ką buvo pasisavinęs, galėjo panaudoti ateityje, nes reikėjo skaitytis su konkrečiomis gyvenimo sąlygomis ir su laiko reikalavimais. Sugrįžęs į Kauną, vėl įsijungė į mokyklos darbą ir 1937 m. rudenį pradėjo dėstyti filosofiją 7 ir 8 klasėse, Bažnyčios istoriją 6, 7 ir 8 klasėse, tikybą 4a ir 4b bei 6 ir 7 klasėse. Be to, mokyklos vadovybė pavedė jam globoti Marijos Sambūrį vyresniosiose klasėse. 1938-1939 m. jis dėstė Bažnyčios istoriją 6-8 klasėse, religiją šešiose klasėse ir aritmetiką dvejose klasė-

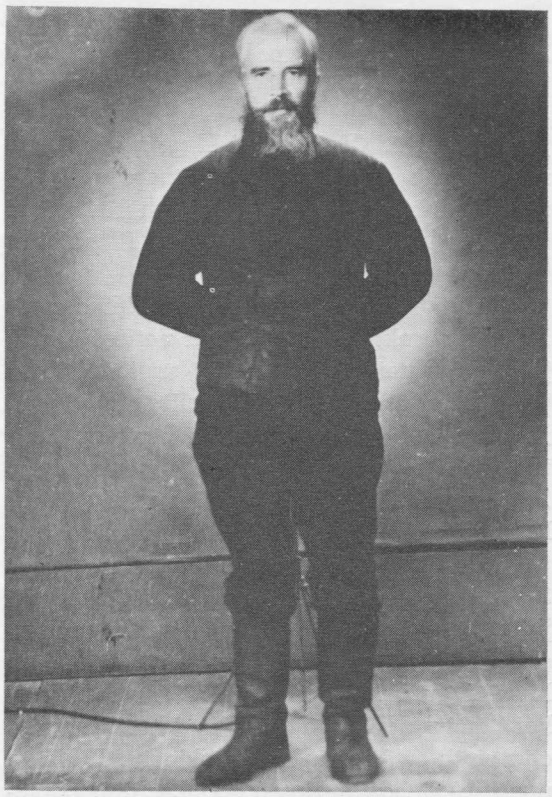

Stasys Rimkevičius, S.J., grįžęs iš Sibiro

se. Tais pačiais metais jis tapo Kauno Kunigų seminarijos auklėtinių nuodėmklausiu ir namų vyresniojo patarėju. Sekančiais metais, pasikeitus namų vadovybei, T. Rimkevičius tapo namų ūkvedžiu, dėstė Bažnyčios istoriją 4, 6, 7 ir 8 klasėse, tikybą 2a ir 2b klasėse ir aritmetiką 2a ir 2b klasėse. Prie to darbo jam buvo pridėta kino vadovybė ir jėzuitų leidinių cenzūra. Komunistams užėmus Lietuvą, Kauno Jėzuitų gimnazija buvo uždaryta, ir T. Rimkevičiui teko pradėti naują gyvenimo ir darbo periodą.

Po žinomų birželio mėnesio įvykių visi tėvai jėzuitai pasiliko tuose pačiuose namuose tol, kol rusai užėmė vienuolyno patalpas. Tuokart T. Rimkevičius apsigyveno pas vieną universiteto profesorių, kurį vėliau bolševikai išvežė į Sibirą. Atėjus vokiečiams į Kauną, T. Rimkevičius, kaip ir kiti tėvai, galėjo grįžti į senas patalpas. Gimnazijos, žinoma, nebuvo galima atidaryti, bet pastoracinis darbas nenutrūko. Jau anksčiau, t.y. T. Kipui išvykus į Vokietiją, T. Rimkevičius perėmė inteligenčių ir studenčių Marijos Sambūrį ir sumaniai jam vadovavo. Jo konferencijos buvo taip gerai paruoštos, kad daugelis studenčių užsirašydavo jų turinį. Vokiečių okupacijos metu jis tapo Kauno Kunigų seminarijos profesorium ir paruošė knygą apie sakramentus. Atliekamu laiku dirbo karitatyvinį darbą ir šelpė Kauno inteligentus maisto produktais, kuriuos kiti tėvai, duodami misijas ir rekolekcijas, parveždavo į Kauną. Atrodo, kad jis bus prisidėjęs ir prie žydų gelbėjimo. Jis palaikydavo labai šiltus santykius su Kauno inteligentais, ypač su operos solistais, kurie sekmadieniais giedodavo Jėzuitų bažnyčioje. Apskritai, Kauno inteligentija buvo tikroji jo darbo dirva, ypač nuo 1942 m.

1944 m. artinantis rusams prie Kauno, T. Rimkevičius buvo persidirbęs. Prašomas sesers Jadvygos, kad bėgtų į Vokietiją, jai atsakė, kad pasiliksiąs Kaune tol, kol ten bus bent vienas katalikas. Nežinia, kur jis gyveno ir ką dirbo antrosios bolševikų okupacijos metais. 1948 m. spalio mėnesį jis buvo dešimčiai metų ištremtas į Sibirą. Jo motina, sužinojusi, kad sūnus ištremtas į Sibirą, labai susikrimto, gavo mažą priepuolį, buvo dalinai paraližuota ir išgulėjo ligoninėje iki mirties 1952 m. liepos 22 d.

Praradęs sveikatą, T. Rimkevičius 1955 m. gegužės 24 d. grįžo į Kauną. Netrukus po to, birželio 8 dieną, jam išsiliejo smegenyse kraujas. Paraližuotas ir netekęs sąmonės, buvo nuvežtas į ligoninę. Kai jo sesuo Vanda, atvykusi iš Vilniaus, budėjo prie lovos, jis atgavo sąmonę, pažino seserį ir tarė: "Vanduliuk, tu viena su manim... kur..." Tai buvo paskutinieji jo žodžiai. Jį palaidojo Petrašiūnų kapinėse.

T. Stasys Rimkevičius buvo vienas šviesiausių Lietuvos jėzuitų provincijos narių ir turėjo daug gerai išvystytų talentų, nors neturėjo progos jų kaip reikiant panaudoti. Smulkūs namų ir gimnazijos reikalai eikvojo jėgas ir laiką. Kitokiose sąlygose ir aplinkybėse jis būtų daug daugiau nuveikęs. Sibiro tremtis pakirto jo jėgas. Ir taip užgeso tas šviesus, vos švystelėjęs, spindulys.

1. Žinios apie S. Rimkevičiaus jaunystę gautos iš jo sesers Jadvygos Grigaliūnienės.
2. Kipp, Litauen, I, p. 12.
3. Kauno Jėzuitų gimnazija. Pirmasis dešimtmetis, p. 115.

• JAV katalikai Guatemalos nukentėjusiems nuo žemės drebėjimo nusiuntė daugiau kaip 3 mil. dolerių paramos.

• D. Britanijoje daugiau kaip 40-je anglikonų bažnyčių katalikai turi savas pamaldas, neturėdami savų bažnyčių tose vietose. Ir kai kuriose katalikų bažnyčiose anglikonai ir metodistai gauna leidimą turėti savo pamaldas, jei jie tose vietose neturi savo bažnyčios.

• Suomijos krikščioniškųjų Bažnyčių ekumeninė taryba pasiūlė, kad šių metų Nobelio taikos premija būtų paskirta katalikų vienuolei Meilės misijonierių kūrėjai motinai Teresei. Ir norvegai yra pasiūlę jai suteikti tą garbingą premiją.

• Lenkijoje, Poznanėje, įsteigta nauja katalikų knygų leidykla, kur daugiausia bus spausdinamos liturginės knygos.

RELIGINIAI SONETAI

(Gauti iš Lietuvos)

* * *

Toks geras žvilgsnis sielą pasitinka...
Ir darosi kažko labai graudu.
I pačią širdį Tavo akys sminga,
Ir, rodos, Tu šauki mane vardu.

Tava Širdis — vienintelė pasauly,
Kuri kasdieną ilgisi manęs.
Ji — nuostabioji mano sielos Saulė,
Nušviečianti giliausias bedugnes.

Ji mano žingsnius dieną nakti saugo
Ir mano meilės trokšta — laukdama.
Joje gerumas Tėvo, Brolio, Draugo
Ir Meilė... Meilė neišsemiama!

Manęs taip niekad niekas nemylės!
Ir savo meilę siela Tau išlies...

* * *

Visų širdžių visi tyri troškimai,
Virpėjimas ir žiedo, ir žvaigždės —
Gyvybę, pradžią ir buvimą ima
Iš begalinės dieviškos Širdies.

Iš Jos — ir šypsnis kūdikio nekalto,
Iš Jos — tyrų padangių žydruma,
Ir grožis žemės, ir sniegyno balto,
Žmonių širdžių ir meilės šiluma...

Iš Jos ir aš — tartum mažytis lašas —
Šiam nuostabiam pasaulyje esu!
Iš tos Širdies ir mano dienos laša,
Būtis ir laimė šimtmečių visų.

Ji dieviškai turtinga ir gausi,
Iš Jos per amžius semiame visi.

* * *

Ateikit pas mane visi, kas liūdi,
Kam slegia vargas linkstančius pečius!
Mana Širdis čia dieną nakti budi —
Išgydys jūsų sopulius skaudžius.

Kasdieną skamba dieviškas kvietimas —
Minios triukšme ir tyloje nakties...
Ir jei širdis jo klausosi nurimus,
Patirs palaimą guodžiančios vilties.

Nėra kančios nei liūdesio, nei skausmo,
Kurio neguostų Viešpaties Širdis.
Ji gilų sielvartą pakeis į džiaugsmą,
Našlaičių skaudų verksmą numaldys.

Paguoski mus, kai verkiam nusiminę,
Tikros paguodos amžinas Šaltini!

* * *

Aukščiausias Tėvas Sūnų paaukojo,
Kaip Abraomas, Dievui paklusnus, —
Kad mums grąžintų prarastąjį roju,
Ant kryžiaus mirė Viešpaties Sūnus.

Ir nesulaikė niekas Tėvo rankos —
Pats Jėzus troško mirti kaip auka,
Nes visos aukos žemėje per menkos,
Kad grįžtų jai malonė ir taika.

Tas Dieviškojo Avinėlio kraujas
Ir šiandien teka — iš Mišių taurės.
Jo balsas aidi, amžinas ir naujas:
Kas mane myli, tas kentėt turės...

Ką nori, Tu daryk su manimi,
Kaip auką degink meilės ugnimi!

* * *

Širdim aš trokštu Viešpačiui prabilti,
Kada sustingę lūpos nejudės:
Aš Tavyje sudėjau visą vilti,
Priglausk mane prie dieviškos Širdies!

Ir amžinai sugėdintas nebūsiu,
Nes Tavo Vardo verkdamas šaukiu!
Kai mano žvakę smilkstančią užpūsi,
Tu būki Saulė gęstančių akių!

Kas valgė Tavo Kūną, gėrė Kraują,
Į kapą žengia kupinas vilties, —
Su Tavimi gyvenimą ras naują
Ir jau nebebijos antros mirties.

Pasigailėk! Kada visi apleis,
Apšviesk mane Tu savo spinduliais!

MINTIS DIALEKTINIAME ŽAISME (V)

(Filosofijos sampratos raida)

FELIKSAS JUCEVIČIUS

5. URVO ALEGORIJA ARBA PLATONIŠKOJI FILOSOFIJOS SAMPRATA

Koks būtų pats geriausias būdas susidaryti teisingą filosofijos sampratą? Aišku, idealiausias būtų tas, kuris atskleistų jos dialektinę prigimtį, nušviestų jos skirtingus aspektus, išryškintų tuos principus, kurie padaro ją gyvastingu mąstymu, bet kartu nepažeistų jos visuotinio paveikslo. Metaforiškai kalbant, tinkamiausias metodas būtų tas, kuris leistų pagauti peteliškę, kai ji skrenda, nes išsiskleidę jos sparnai nepraranda natūralaus grožio. Atrodo, kad tokio metodo ieškojo Platonas. Norėdamas pagauti filosofinę mintį pirmapradėje nekaltybėje, jis leidžia jai išskleisti metaforos bei alegorijos sparnus. O metaforos ir alegorijos yra iš tikrųjų filosofinių mitų kalba. Tai yra, be abejo, Platono filosofinio mąstymo pats originaliausias pobūdis.

Septintajame laiške, kuris, atrodo, yra autentiškas, Platonas palygina filosofiją su "nuostabia kelione". Kiekvienas, kuris tikrai myli išmintį, turi jon leistis, nes kitaip gyvenimas nėra vertas gyventi.[22] Palygindamas šiuos du skirtingus dalykus, jis vieną paaiškina kitu — filosofiją kelione. Palyginti du skirtingus dalykus, nepaisant jų realaus ryšio, reiškia ne ką kitą, kaip naudoti metaforinę kalbą. Paprastai palyginimai, metaforos ir alegorijos yra literatūrinės kalbos formos, bet jos nėra svetimos filosofiniam mąstymui nei žmogiškajam mąstymui apskritai. Kas yra dabar metafora ir alegorija? Tai *analogijos* formos. Su šiuo žodžiu susiduriame pirmą kartą, bet jis nėra visai negirdėtas. Juk jau buvome užsiminę *logos*, kuris reiškia daug dalykų, bet pirmiausia žodį, kalbą, protą. Romėnai vadino tą patį dalyką *ratio*, kuris reiškia priežastį ar protą. Būdami ištikimi klasikinės kultūros tradicijai, mes kalbame dažnai apie *loginį* nuoseklumą ar *racionalų* mąstymą. *Analogija* pareina nuo *logos* ir reiškia mažiausiai dviejų dalykų ar santykių tapatybę ar panašumą. Tie dalykai ar santykiai gali būti daugiau ar mažiau sudėtingi, ir tas sudėtingumas gali didėti ar mažėti. Jei šią analogijos savybę pavadinsiu ištęsimybe, tai per daug neapsilenksiu su tiesa. Metafora yra mažiau, o alegorija daugiau ištęsta analogija.

Su analogija susiduriame taipogi matematinėje plotmėje. Euklidas sako, kad dydžiai yra *analogon* vienas su kitu, jei, padauginus vieną, jis kitą viršija. Analogijos matematinė versija yra proporcija. Proporcija — tai panašumas ar tapatybė tarp dviejų santykių, kurių kiekvienas apima paprastai du ar daugiau dydžių. Sakome, kad skritulio apskritimas yra proporcingas spinduliui, proporcingos yra panašių trikampių atitinkančios šoninės. Nuolatos susiduriame su proporcija mechanikoje. Pavyzdžiui, sverto principas remiasi proporcija. Kaip analogija, taip ir proporcija pasižymi ištęsimybe, ir ištęsta proporcija yra taip pat alegorija. Keplerio dėsniai yra savos rūšies matematinės alegorijos. Newtono gravitacijos dėsnis yra gamtos alegorija suglaustoje versijoje. Visas mokslas yra alegorija, nes teigia, kad santykiai tarp tikrovės dalių yra panašūs santykiams tarp kalbos terminų. Kaip filosofiniai mitai, taip ir matematinės fizikos mitai remias alegorine kalba.

Proporcija alegorijos forma atlieka svarbų vaidmenį Platono filosofijoje. Mes žinome, kad Sokratas ir Archytas turėjo didelės įtakos Platonui. Sokratas apreiškė jam moralinį pasaulį, o Archytas — matematikos horizontus. Archyto matematinių studijų centre buvo proporcija. Jis pritaikydavo aritmetines proporcijas bei geometrines proporcijas įvairių problemų sprendimui, ir tai ne tik matematikoje, o taip pat ir fizikoje, astronomijoje ir net politikoje. Proporcijos tema kartojasi nuolatos Platono dialoguose. Ji yra labiausiai išvystyta "Fedone" žuvų alegori-

joje ir garsioje urvo alegorijoje, kurią randame "Respublikoje".

Urvo alegorija kalba apie perėjimą iš tamsos, šešėlių pasaulio, į šviesos pasaulį, ir šis perėjimas turi panašumo su ta "nuostabia kelione", kurią užsimena "Septintasis laiškas". Ši alegorija yra ne kokia pažinimo teorija, o visai savita filosofijos samprata — tai platoniškoji filosofija *in nuce*. Įdomu, kad prieš tai Platonas diskutuoja proporcijos idėją, kuri yra tarytum įvadas į pačią alegoriją. Alegorijoje vaizduojamas gyvenimas kaip savo išore, taip ir savo vidine sąranga teatrališkas. Prieš mus atsiveria požeminė buveinė, panaši į urvą, apgyventa grandinėmis surakintų žmonių. Jų veidai visad nukreipti į užpakalinę urvo sieną, nes jie negali pasukti galvos angos link. Urvan per angą krinta vienintelė šviesa nuo lauke degančios ugnies. Tarp jos ir belaisvių eina kelias, šalia kurio matyti pakilęs mūras, ant kurio slenka žmonės, nešdami įvairius daiktus, kurių ant urvo sienos krintančius šešėlius mato belaisviai. Nuo vaikystės įpratę matyti šešėlius, belaisviai palaiko juos pačiais daiktais. Jiems daiktų šešėliai yra tikrovės tiesa. Kas atsitiktų, jei koks belaisvis išsilaisvintų? Aišku, jei vienas iš jų būtų priverstas pakilti ir atsisukti angos link, tai šviesa apakintų jį, jis net negalėtų iš karto matyti tų daiktų, kurių šešėlius ką tik matė. Jam atrodytų, kad šešėliai buvo tikresni dalykai, negu patys daiktai. Kas atsitiktų, jei kas išvilktų jį iš urvo saulės švieson? Tai ir ten jis negalėtų matyti iš karto daiktų. Reikėtų kiek laiko, kol jis apsiprastų šviesos pasaulyje. Iš pradžių jis matytų tik šešėlius, paskui atspindžius vandenyje ir pagaliau tik pačius daiktus. O kada jis išvys saulę, ne jos atspindį vandenyje, jis supras, kad nuo jos priklauso metų laikai, kad ji palaiko gyvybę gamtoje ir kad ji yra viso gyvenimo priežastis. Prisiminęs savo egzistenciją urve, jis apgailės ten esančių draugų nedalią. Jis verčiau sutiks viską iškęsti, negu dalytis jųjų likimu. Bet prileiskime, kad jis staiga grįžta į urvą. Kol jo akys nepripras prie tamsos, jam bus sunku matyti šešėlius, ir jis negalės kalbėti apie juos su kitais. Jo draugai tikriausiai juoksis iš jo ir sakys, jog šviesa sugadino jo akis, nes nebeatpažįsta šešėlių. Ir jeigu kas atsirastų, kuris ryžtųsi juos išlaisvinti iš tamsos ir išvesti į šviesą, tai ko gero jie tokį pasigautų ir nužudytų.

Ką reiškia ši alegorija, tai pasako pats Platonas. Urvas yra pasaulis, ugnies šviesa yra saulė, o belaisviai — tai pojūčių grandinėmis surakinti žmonės. Išėjimas iš urvo tamsos į dienos šviesą yra perėjimas iš šešėlinio žinojimo į tikrąjį žinojimą — tai "nuostabioji kelionė" į tiesos karalystę. Platonui tiesa reiškia ne visai tą patį dalyką, ką ir mums. *Aleteia* pažymi ne tiek minties atitikimą daiktui, kiek daikto nepaslėptumą, jojo buvimo apsireiškimą. Štai kodėl urvo alegoriją reikia suprasti ne tik kaip kelionę į tiesos, o kartu ir į būties karalystę, į esančiųjų pasaulį. Ši kelionė apima tarytum keturis etapus. Pirmame etape, t.y. urve, ne pats daiktas, ne esantysis, o jo šešėlis palaikomas tikrove. Šičia šešėlis yra lygus tiesai. Antrame etape belaisvis jau atsikrato nuo pojūtinių grandinių. Jis nebepasitenkina šešėliniu pažinimu. Esantieji priartėja prie jo, bet nedaug. Matytieji šešėliai atrodo jam mažiau paslėpti, kaip šviesoje esantieji daiktai. Platonas nori tuo pasakyti, kad neturėti grandinių nereiškia dar laisvės, ir šešėlių nematymas nėra tiesos matymas. Belaisvis yra tikrai laisvas tik trečiame etape, kur jau viskas matyti dienos šviesoje. Daiktai pasirodo visu savo aiškumu, nes idėjos išsako jų esmę. Tai yra idėjos, kurios atskleidžia ir atbaigia visų esančiųjų esamumą, t.y. visus daiktus galutinėje jų tikrovėje. O pačias idėjas apdovanoja visu aiškumu Gėris. Platonas supranta gėrį ne moraline, o epistemologine prasme. Gėris yra toji saulė, kuri apšviečia daiktus, atplėšia nuo jų paslėptumo skraistę ir parodo juos tiesoje. Daiktų idėjos yra daiktų esamybė, jų egzistencija galutinėje tikrovėje, o gėrio idėja yra pati būtis galutinėje tikrovėje, būties esamybė apskritai. Grįžimas į urvą yra paskutinis kelionės etapas. Bet kodėl grįžti? Kas yra laisvas, tas turi pareigą išlaisvinti ir kitus. Ar grįžimas turi prasmės,

tai kitas klausimas. Nevisada laisvintojai susilaukia pripažinimo bei dėkingumo. Kartais jie palaikomi suvedžiotojais ir nužudomi. Kai Platonas užsimena tą galimybę, tai jis turi prieš akis tikriausiai savo mokytojo Sokrato likimą.

Urvo alegorija — tai savotiška filosofinės minties kryžkelė, kur susitinka nauja meditavimo logika su išsaugota tradicija. Matėme, kad perėjimas iš tamsos į šviesą, kaip iš šviesos į tamsą, pareikalauja prisitaikymo prie naujos aplinkos, nes kaip šviesos perteklius, taip ir jos stoka apakina keleivį. Perėjimas nuo žinojimo, kuris apsiriboja šešėliais, prie tikrojo žinojimo, kuris suvokia daiktų esmę, implikuoja tai, ką graikai vadino *paideia*. Šis žodis nesileidžia išverčiamas į jokią kalbą, bet jis turi neabejotinai ryšio su tuo, ką mes lietuviai vadiname išsiauklėjimu. Asmenybės visapusiškas išugdymas yra *paideios* uždavinys. Kaip graikams apskritai, taip ir Platonui, kuris šį žodį šiame kontekste naudoja, *paideia* reiškia auklėjimo idealą, apimantį kaip fizinių, taip ir dvasinių galių išugdymą. Todėl galime sakyti, kad urvo alegorija yra *paideios* iliustracija. Kol žmogus gyvena urve, negalima sakyti, kad jis tikrai gyvena. Urvo gyventojas nėra idealaus žmogaus tipas. Šešėlių pasaulyje galima turėti tik šešėlinę egzistenciją. Nes kas teturi šešėlinį savęs ir gyvenimo pažinimą, tas teturi tik šešėlinį gyvenimą, ir tuo pačiu jis pats tėra tik šešėlis. Žmogus tampa tikru žmogumi, kai jis įsiveržia į šviesos pasaulį, kur esantieji apsireiškia idėjomis, t.y. galutinėje savo tikrovėje.

Perėjimas iš urvo į šviesos pasaulį vaizduoja perėjimą iš *apaideusia* į *paideia*. Urvo gyventojai nėra visiški ignorantai. Jie šiek tiek nusimano, bet tas jų nusimanymas apsiriboja tik šešėlių pažinimu. Tikrą pažinimą galima įsisavinti tik šviesos pasaulyje. Šičia žinojimas yra nebe nusimanymas, o *filosofija*. Paideios tikslas yra kaip tik įgalinti perėjimą nuo *šešėlinio pažinimo* prie *filosofinio pažinimo*. Jis skiriasi radikaliai nuo urvinio nusimanymo, nes pasiekia daiktų esmę, jų galutinę tikrovę. O kas yra daiktų galutinė tikrovė, jei ne būtis? Štai kodėl pažinti būtį visu aiškumu yra filosofijos aukščiausias tikslas. Viduramžių žmogus suprato šią alegorinę kelionę kaip dialektinį procesą, kurį pereina filosofinė mintis. To proceso išeities taškas yra šešėlių pasaulis, t.y. pojūtinis pažinimas, o jo atbaiga ir tikslas yra idėjų pasaulis, t.y. metafizinis pažinimas. Kadangi šis procesas implikuoja visą žmogų, jo fizines ir dvasines galias, tai jis glaudžiai siejasi su *paideia*, t.y. visapusišku žmogaus išsiugdymu. *Iš tikrųjų, filosofija yra paideia*. Jos tikslas yra iš šešėlinio žmogaus padaryti tikrą žmogų. Mes paliečiame šičia Platono filosofijos esmę. Jis nieko kito taip nenori, kaip sukelti žmoguje nepasitenkinimą šešėliniu buvimu. Jis skatina jį kilti vis aukštyn, vis labiau artėti prie galutinės tikrovės, prie Būties.

22. Glen R. Morrow, **Studies in the Platonic Epistles**, col. 340, The University of Illinois, 1935, p. 205; plg. S. Michaelson and A. O. Morton, **The Authorship and Integrity of the Platonic Epistles**; **Revue Internationale de Philosophie**, 1973, Nr. 103, p. 3

• Zaire, Afrikos respublikoje, darbuojasi 45 Krikščioniškieji Broliai, iš jų 21 vietinis, kiti belgai. Turi 6 namus. Net 31 jų narys dirba Zairo tautiniame universitete kaip profesoriai ar administratoriai.

• JAV katalikų organizacijos buvo paėmusios globoti 59.000 pabėgėlių iš pietryčių Azijos. Dabar jau 60% jų reikiamai įsikūrė ir patys apsirūpina šiame krašte.

• Pirmą kartą po 30 metų visose Vengrijos vyskupijose jau yra paskirti vyskupai ir eina savo pareigas. Vatikanas paskyrė 7 naujus vyskupus, 4 perkėlė į kitas vietas, ir dabar visos 11 Vengrijos vyskupijų turi savo ordinarus.

• Belgijos kardinolas L. Suenens gautą Templeton fondo premiją (75.000 dol.) už pasitarnavimą religinei pažangai panaudos dvasinio atsinaujinimo centrui Briusely.

• Pietų Afrikos vyskupai, nepaisydami valstybės draudimo, į 200 katalikų mokyklų nutarė priimti visus be rasinių skirtumų.

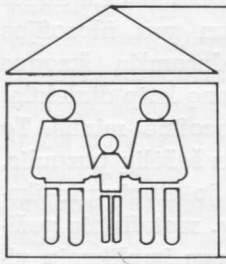

Tie, apie kuriuos paprastai nekalbama

D. Bindokienė

Nors lietuviškosios mokyklos ir apskritai lituanistinis švietimas yra tarytum antraeilėje visuomeninės mūsų veiklos vietoje ir juo rūpinasi tik menkas lietuvių išeivių procentas, mokslo metų pradžiai ar pabaigai atėjus, spaudoje pasirodo straipsnių apie lietuviškųjų mokyklų veiklą. Per dažnai tų straipsnių vedamoji mintis yra pesimistiška: mokinių skaičius kasmet mažėja, jų lietuviškas žodynas menkėja, praeis dar metai kiti, ir mokyklos išnyks kaip ryto rūkas... Išskaičiuojamos tikros ar įsivaizduotos priežastys, kodėl šis reiškinys atsirado, ir tada susikaupiama ties lietuviais tėvais, kurie "neleidžia vaikų į lituanistines mokyklas, nesirūpina lietuvybės išlaikymu, nekalba su vaikais lietuviškai, tingi šeštadienio rytą anksčiau atsikelti ir vaikus į mokyklą atvežti, mieliau perka brangų butelį konjako negu lietuvišką knygą ir t.t.".

Taip ir susidaro įspūdis, kad jaunas lietuvis inteligentas yra savanaudis, materialistas, ištižėlis ir pigių malonumų ieškotojas, plaukiąs gyvenime pasroviui, gulėdamas minkštoje sofoje. Nėra abejonės, kad tuose teigimuose daug tiesos, bet daug ir bereikalingo pesimizmo, kuris savo juodais krislais gali apkrėsti net optimistiškiausiai nusiteikusį lietuvį tėvą ar motiną: jeigu jau tikrai viskas rieda pakalnėn, tai kam dar sėsti į vežimėlį, kuris netrukus subyrės...

Norisi teigti, kad panašių pesimistiškų straipsnių autoriai nedaug su lituanistinėm mokyklom susipažinę ir nesupranta tikrosios jų padėties. Jie gal užsuka į mokyklos raštinę kurį šeštadienio rytą, trumpai pasikalba su vedėju ar direktorium ir jau tariasi lietuviško švietimo žinovais:

— Kiek pernai pas jus buvo mokinių?

— 350.

— O kiek šiemet?

— 349. Taigi, taip ir manėme! Mokykla jau mažėja. Kitais metais mokinių dar bus mažiau. Aiškus lituanistinio švietimo nuosmūkis.

Faktas lieka faktu: mokinių skaičius lietuviškose mokyklose mažėja, bet to mažėjimo priežastys dažnai yra kitokios, negu tėvų apatija lietuviškumui.

Didžiajai emigracijai į JAV užsibaigus, sakykim, tarp 1950 ir 1959 m., dideli skaičiai Lietuvoje gimusių ir Amerikoje baigusių užaugti lietuvių jaunuolių kūrė šeimas, ir jų vaikai sudarė lituanistinio švietimo pagrindą. Tėvai buvo susispietę didelių miestų lietuviškose kolonijose, tai ir mokykloms augti dirva buvo patogi. Tai buvo ne tik lituanistinių mokyklų klestėjimo metas — gyva lietuviška veikla reiškėsi organizacijose, choruose, knygų leidime ir kt. Sąlygoms besikeičiant, pasikeitė ir lietuviškasis gyvenimas. Daug kas išsikėlė į priemiesčius ar dar toliau nuo lituanistinių mokyklų, nes darbo sąlygos to reikalavo. Lietuviai išsibarstė po visą didelį kraštą, ir pasiekti mokyklas pasidarė sunku arba neįmanoma. Jaunoji lietuvių išeivių karta jau nejautė tėvynės netekimo rakšties, jie tapo tarytum "pasaulio piliečiai", ir kilmės klausimas darėsi nebetoks aktualus.

Lietuvių "išcentrėjimas" tebevyksta ir dabar. Jis, gal būt, labiausiai kaltas dėl

mokinių mažėjimo šeštadieninėse mokyklose. Vežti vaiką 50 mylių į mokyklą reikia milžiniškos ištvermės ir ne kiekvienas lietuvis gimsta herojumi. Tačiau to modernaus didvyriškumo pavyzdžių šiandien turime tikrai apsčiai. Žinoma, apie tokius tėvus retai kas kalba, retai stengiasi sužinoti, juos iškelti ar pagerbti. Daug lengviau padūsauti ir keikti likimą.

Bet kurioje šeštadieninėje mokykloje pasidairę, atrasime, kad bent 80% mokinių atvažiuoja iš toliau, o tik nedidelė dalis gyvena mokyklos apylinkėje. 20-50 mylių nuo mokyklos yra visai normalus nuotolis. Pasitaiko mokinių, kurie atvažiuoja daug toliau. Visuomet su nuostaba prisiminsiu Rimą Karklį, kuris, gyvendamas St. Joseph, Mich., lankė Kr. Donelaičio pradinę, o vėliau aukštesniąją mokyklą Čikagoje. Iš tikrųjų Rimas praleisdavo daug mažiau pamokų, kaip tie mokiniai, kurie gyvena už poros blokų nuo mokyklos. Pabaigus aukštesniąją, Rimas įstojo į Pedagoginį institutą. Ar tokio jaunuolio tėvai nėra verti aukščiausios pagarbos? Tik paskutiniaisiais metais mokykloje Rimas pats vairuodavo automobilį, o eilę metų šeštadienį 100 mylių į mokyklą jį vežiodavo tėvai.

R. Karklys jokiu būdu nėra išimtis. Štai šiais metais Kr. Donelaičio aukštesniąją mokyklą baigė Leda Žilinskaitė iš Springfield, Ill. Motina ją užtenkamai dažnai atveždavo, kad galėtų atlikti rašto darbus, dalyvauti mokyklos šventėse ir gauti reguliarų pažymėjimą, o namų darbus Leda siuntinėjo paštu kiekvienam mokytojui atskirai. Atvažiuoti į mokyklą reikėjo iš vakaro, bet tai neatbaidė nuo pasiryžimo. Ar tai ne puikus pavyzdys, kaip turint gerų norų viskas įmanoma?

Pernykščių Kr. Donelaičio aukštesniosios mokyklos abiturientų tarpe buvo Jonas Šalna, kuris su nepaprastu džiaugsmu priėmė atestatą. Jo pasididžiavimas buvo tikrai užsitarnautas. Kai prieš porą metų tėvai pradėjo pavargti šeštadieninėse kelionėse iš Grayslake, Ill. (apie 60 mylių) ir galvojo Jonuko mokslą nutraukti, jis išmoko vairuoti automobilį ir pats atvažiuodavo į mokyklą. Gal kai kam ir sunku buvo įsivaizduoti jo pasiaukojimą, kol visa klasė nebuvo pakviesta į mokslo metų užbaigtuves ir, dvi valandas išsėdėjusi autobuse, kraipė galvas iš nustebimo: "Kaip toli jam buvo važinėti kiekvieną šeštadienį..."

Apie tokius ir daugelį panašių tėvų galima rašyti labai ilgai, nes jų skaičius nemažas. Kol kas jie nėra tokios neįprastos išimtys, tačiau jie gali būti šviesiu pavyzdžiu ir geriausiais vaistais apatijai išsklaidyti. Kaip gali lietuviškos mokyklos išnykti, jeigu jas lanko tokie mokiniai ir remia jų tėvai? Ne minia svarbu, bet individai. Visais laikais buvo atrenkami stiprieji, geriausieji, kad neštų žibintą ateinančioms kartoms.

Jeigu šiandien lituanistinėse mokyklose mokinių skaičius kuklesnis, tai tų mokinių pažiūros į lietuvybę gerokai pasikeitusios. Prieš 5 ar 10 metų buvo pastebima daug stipresnis pasipriešinimas lietuviškumo idėjai, ir į mokyklą vaikai ėjo tik tėvų griežtai verčiami. Nežiūrint, kad ir dabar tėvai yra didžiausias paskatas lietuviškos mokyklos lankymui, retas lietuvis jaunuolis priešinasi pačiai savo kilmės idėjai ir tėvų kalbos mokėjimo reikalingumui. Šiandien ypač aukštesniosios lituanistinės mokyklos mokinys yra labiau susipratęs lietuvis ir besididžiuojąs savo kilme, kaip bet kada anksčiau. Amerikoje įsivyravusi etninių grupių atgimimo sąvoka čia turėjo didelės reikšmės. Simo Kudirkos šuolis į laisvę ir išeivių lietuvių pastangos jam padėti, R. Kalantos auka, net Helsinkio konferencija turėjo daug įtakos šiai naujai lietuviuko pažiūrai susiformuoti. Nors daug kas ir nenorėtų to pripažinti, atostoginės kelionės į Lietuvą taip pat buvo naudingos. Labai didelis procentas vyresnių vaikų su tėvais jau yra buvę Lietuvoje, ir ta kelionė jiems konkrečiai parodė, kad Lietuva egzistuoja ne vien geografijos ir istorijos vadovėliuose, kad lietuvių kalba yra gyva ir brangintina, o Lietuvos laisvės netekimas — tikras.

Ne paskutinėje vietoje lietuviuko pažiūrų į savo kilmę pasikeitimui turėjo ir tai, kad mokytojai (dažnai jau užaugę šiame krašte) pakeitė savo metodiką: Amerika ne-

Valda

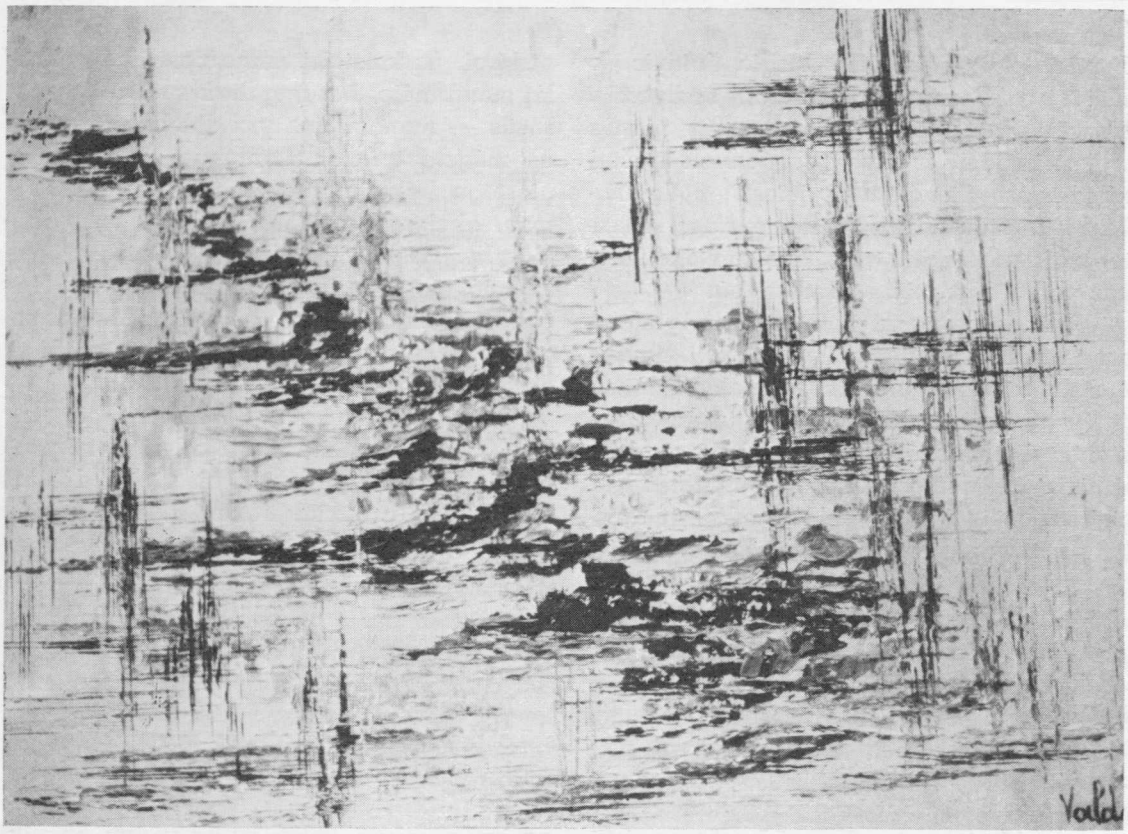

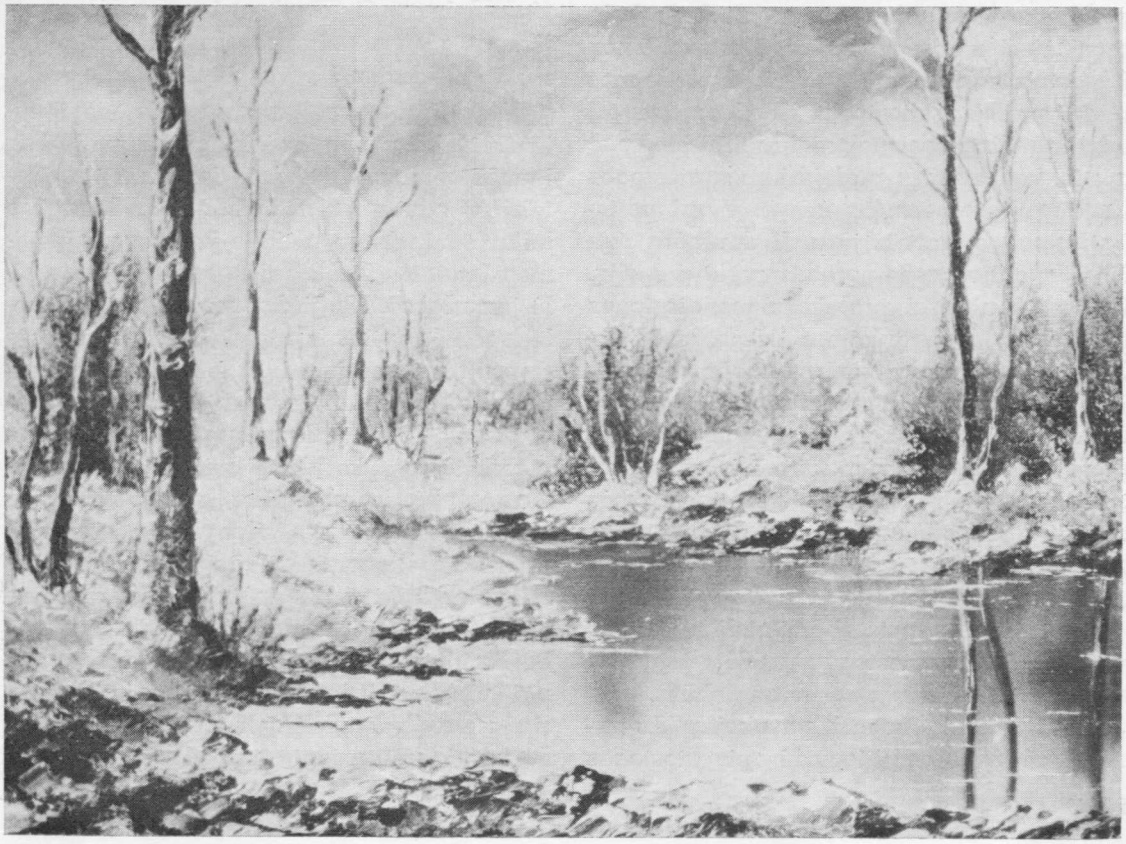

bepristatoma kaip viso blogio šaltinis, o Lietuva pačiomis gražiausiomis spalvomis. Neneigiamas faktas, kad lietuvių kilmės vaikas turi būti ir savo gyvenamam kraštui naudingas. Stengiamasi įdiegti meilę mažam, skriaudžiamam kraštui anapus Atlanto, bet nepaniekinti visa, kas yra šiapus ir kas vaikui yra miela kasdienybė.

Vasaros atostogų metu, paskendę užtarnauto poilsio tingume, žvelkime į naujus mokslo metus lituanistinėse mokyklose su pozityviu optimizmu. Įvairios kliūtys, sutinkamos lietuviškojo švietimo kelyje, daro kelionę dar įdomesnę, norą jas nugalėti dar stipresnį. Jeigu nenuleisime rankų, lituanistinių mokyklų ateitis dar ilgai bus šviesi.

Atostogos: drauge ar atskirai?

J. Sav.

Atostogos yra šių dienų gyvenimo metų programos dalis. Bet kaip jas praleisti: kartu ar atskirai — vyras sau, žmona sau. Ši problema darosi aktuali, nes jau Amerikoje prasidėjusi mada pasiekė ir Europą. Visur bandoma reklamuoti, raginti, kad šeimos nariai praleistų atostogas skyrium. Esą tai labai naudinga psichologiniu požiūriu. Ypač dėl to, kad atskirai praleidžiamos atostogos labiau atitinka asmens laisvę. Vyrui patinka kalnai, o žmonai jūra. Ji dar nėra mačiusi Ispanijos, o jis norėtų nuvykti į Airiją. O, be to, atskirai praleidžiamos atostogos yra būdas išvengti šeimos krizės, kurią sukelia kasdieninio gyvenimo nuobodumas.

Ką sako jau pasinaudoję tokiu "Made in USA" metodu? G.M. moteris, 34 m. amžiaus, praleido atostogas viena, įtikinta vyro, kad toks būdas yra vaistas prieš kasdienybės rutiną, kuri užmušanti meilę. Bet kai grįžo po tokių atskirų atostogų, viskas liko, kaip pirmiau, dargi negavo pasidžiaugti atostogomis, nes ji nepratusi būti toli nuo savo vyro. Po atskirų atostogų prasidėjo tam tikri nesusipratimai, kurių anksčiau nebūta.

J.M., 38 metų moteris, pasakoja: "Aš pirmoji pradėjau kalbėti vyrui apie atostogas atskirai. Jis keistai į mane pasižiūrėjo, kažką sumurmėjo, bet pagaliau sutiko. O priežastis — mano vyras yra didelis plepys, o aš mėgstu tylą, susikaupimą. Bet... visą atostogų laiką mane kankino pavyduliavimas, abejonės pasilikusio vieno vyro ištikimybe. Tiesa, ir aš turėjau "asistentų", susidomėjimo iš tų, kurie ieško nuotykių. Nesakyčiau, kad tai buvo nemalonu, bet drauge tai nebuvo ramybė, kurios ieškojau, leisdama atostogas be savo vyro".

O ką sako vyrai? Štai Z.M., 43 metų amžiaus. "Mudu su žmona jau keleri metai praleidžiame atostogas atskirai. O tai dėl to, kad mudviejų skirtingi skoniai, skirtingi interesai. Per ištisus metus abu pailstame, darydami nuolatines vienas antram nuolaidas, kad būtų galima šiaip taip sugyventi. O tokių atostogų metu abu pasijuntame laisvi".

Psichologai, kurie tyrinėja šią problemą, sako, kad daugeliu atvejų apsisprendimas praleisti atostogas atskirai kyla dėl ligos, kuri vadinasi "kasdienybės rutina". Šia liga turi persirgti anksčiau ar vėliau beveik visos šeimos. O "liga" atsiranda dėl nepajėgumo vienas antrą suprasti, dėl noro pasilikti užsidarius į savo kiautą.

Anksčiau buvo kalbama apie "septintųjų metų krizę", kuri šiais laikais palietė ir jaunas šeimas. O kas atsitinka tais "septintaisiais santuokos metais"? Maždaug tuo laiku santuokinių meilėje įvyksta pasikeitimas (metamorfozė). Tai nereiškia, kad meilė jau užgeso. Ne, ji dar rusena, bet jau pelenuose. "Septintais metais" vyro ir moters gyvenimas pereina iš sapnų karalystės į realybę. Medaus mėnesio romantika jau yra pranykusi. Jis daugiau nėra pasakų kunigaikštis, o ji karalaitė Snieguolė. Gyvenimo realybė yra prozaiška, kurioje išryškėja abiejų asmeniškos silpnybės, trūkumai, prisideda ekonominiai rūpesčiai, ligos, nemiegotos naktys dėl to, kad kūdikis ištisą naktį verkia... Pasikeičia ne tik jausmai, bet ir interesai. Jis absorbuotas darbo, biznio, visuomeninės veiklos, pamažu susikuria savo "pasaulėlį". Ji praranda moters švelnumą, vyrui jautrumą, šiltą jo sutikimą,

kai pavargęs grįžta iš darbo. Taip pasikeičia savitarpio santykiai.

Šeimyninės krizės pavojus prasideda tada, kai abu, vyras ir žmona, jaučiasi nusivylę, nuolat galvodami, kaip turėjo būti ir kaip nebuvo. Atsiranda nervingumas, savimeilė, instinktas keršyti. Visa to esmėje yra žmogiškasis nesubrendimas, nenoras susitaikyti su realybe, nepaisymas aukštesnių moralinių vertybių. Yra psichologų (pvz. Muldworf), kurie teigia, kad kiekviena meilės svajonė savyje slepia dalį nusivylimo dėl to, kad vitališki vyro ar moters troškimai liko nepatenkinti ir neatsisakoma nuo jų ieškojimo. Giliau panagrinėjus žmogaus psichę, net ir tada, kai kitiems vyras sako: "Aš baisiai patenkintas mano žmonele", arba kai moteris pasigiria draugėms: "Nėra geresnio už mano brangų vyrelį" — po tuo slepiasi iš pasąmonės iškylą neįvykę, nustelbti ar nesuprasti troškimai. O juk gyvenime nėra tokių, kurie būtų pilnai patenkinti. Laimė yra šešėlis, kuris nuo žmogaus nuolat bėga, o troškimai yra akli, nepaisą proto kontrolės. Todėl visuomet pas vyrą ar moterį lieka palinkimas ieškoti tokių, kurie juos suprastų, ieškojimas kartais ir neleistinos "kompensacijos".

Suprantama, kad tai įvyksta tada, kai nėra pasiekta pilno subrendimo ir nevertinta kilnesnių vertybių. Bet ar daug yra tokių tikrai subrendusių porų, kurios yra pasiekę jau pilną pastovumą, pusiausvyrą?

Kartais statistikos (jei jomis galima pasitikėti) duoda įdomios medžiagos. Vienas prancūzų savaitraštis rašė, kad 1967 m. vasaros mėnesiais 18 privačių seklių agentūrų gavo tūkstančius žmonų prašymų pasekti jų vyrus, ką jie veikia, kai žmonos yra atostogose. Agentūros, atlikę savo uždavinį, padarė išvadą, kad tik kas antras vyras liko ištikimas savo toli esančiai žmonai...

Tarp priežasčių, kurios pastūmėja vyrus į neištikimybę tuo atveju, kai žmona atostogauja, o jis lieka darbe ar vienas namie, yra ir tos sąlygos, kuriose jis atsiduria; visai ne jo pateisinimui, o tik parodymui, kaip reaguoja nesubrendęs vyras, čia jas norime suminėti. Sakoma, kad "proga padaro vagį". Ir štai, namas tuščias, visur dulkės, maistas netvarkingas, virtuvėje kalnai neplautų lėkščių, nepajėgumas ir nemokėjimas atlikti paprasčiausių apyvokos darbelių, įprotis, kad žmona viską padarytų, nuovargis, nuobodūs vakarai ir t.t. Sekmadieniais susitinkama su draugais, kartu papietaujama, bet grįžus namo vėl tuštuma. O čia vasaros karščiai, drėgmė, darbe boso nervingumas — ir štai ateina pikta mintis apie savo žmoną: "Ji laiminga maudosi jūroje, o mane paliko visų šių nemalonumų dumble". Ir pirma abejonė: "O gal ji jau manęs nebemyli?..."

Tokioje būklėje iškyla naujas faktorius: ieškojimas asmens, kuriam būtų galima papasakoti savo padėtį, kuris suprastų, užjaustų, atjaustų. Kaip sakoma, ieškoma "motiniškos asmenybės". O toji, visai nesąmoningai, atjausdama ir paguosdama "nelaimingąjį", nesuvokia, kad tuo gilina prarają tarp vyro ir moters. Panašiai gali atsitikti ir žmonai, kuri atsiduria viena prie jūros. Diena kita, dar nieko. Paskui nuobodu, su atsitiktinomis draugėmis paplepėti jau nesinori, tad ir linkstama į "užjaučiančius" vyrus.

Iliuzijos, pavyduliavimas, priekaištai, nors ir labai nekaltos prabėgamos "neištikimybės" — tai vis nerealizuotų gilių troškimų pasekmė, nes tikėtasi, kad žmona ar vyras bus tikrai idealas, be jokių šešėlių, trūkumų, silpnybių, kai tie troškimai nesukilninami ir neturima platesnės gyvenimo ir laimės vizijos. Nelaimingi yra ypač tie, kurie tikėjo, kad gyvenime laimė jiems priklauso ir kad gyvenime jie turi teisės į tokią laimę. Tai yra galvojimas dalies šių dienų jaunimo, kuriam sunku kalbėti apie pasiaukojimą, gero kitam darymą. Jie to nesupranta, nes buvo liūliuojami nuo pat mažens "viskas leidžiama" lopšyje. Štai dėl ko visose industrinėse tautose neištikimybių skaičius yra gana didelis. "Neištikimybė nuolat graso tiems, kurie tiki, kad nėra mylimi" (Robert Frank).

Visa čia paminėta padėtis dar paaštrėja, kai negalima ar nenorima praleisti atostogų drauge. Atskirai praleistos atostogos gali bū-

ti naudingos tik tuo atveju, kai abu sutuoktiniai yra tikrai subrendę ir moka sunaudoti laiką tiek atostogose, tiek ir likus namie. Priešingai — atostogos atskirai yra pavojingos ir nenaudingos tiems, kurių santuoka jau šlubuoja, svyruoja.

Kadangi atostogos atskirai dažniausiai neišsprendžia šeimos problemų, o tik kartais jas daugiau sukomplikuoja, ko reikia, kad abu, vyras ir žmona, ne tik norėtų bet ir tinkamai, naudingai praleistų atostogas drauge? Psichologas Pierre Dufoyer pataria atgaivinti tuos jausmus, kuriuos laikas ir nusivylimai nuslopino. O tai pasiekiama, kai vienas antram stengiasi patikti, patarnauti, ką nors malonaus padaryti. Iš to atsiranda šiltas vienas antram jausmas, didesnis prisirišimas, pilnas vienas antram atsidavimas.

Šitaip savo tarpe susiderinus, atgaivinus pirmųjų santuokos dienų atmosferą, nėra būtina užsidaryti tik savame kiaute. Naudingas yra atostogų metu ir su kitais bendravimas. Žmogus yra socialinė būtybė ir negali visą laiką pasilikti tik "sau". Naudingas yra dialogas su kitais aptarti, pasidalinti mintimis bėgamaisiais gyvenimo tiek maloniais, tiek ir nemaloniais įvykiais, juos įvertinti, rasti jiems sprendimą. Tai praturtina dvasią ir praplečia akiratį.

Toks yra santuokinės meilės receptas. Užuot praleidus atostogas atskirai, patartina išnaudoti bendras atostogas, kurių metu turi išnykti kasdieninis nervinimasis dėl smulkmenų, o susidaryti patogios sąlygos dialogui. Žmonai atostogų metu nereikia nuolat laidyti vyro marškinių, virti pietų, valyti kambarių ir pan. Vyras atostogų metu negali kartoti namieje nuolatinės dainelės: "Neturiu laiko, netrukdyk man!" Drauge praleistos atostogos galėtų būti naujas, tik "aggiornato" medaus mėnesis. Sakoma, kad gyvenime nepakanka vieno medaus mėnesio, bet reikia truputį medaus kiekvieną gyvenimo mėnesį.

Meilė reikalauja artumo. Juk sakoma: "Kai tik iš akių, taip ir iš minčių ar širdies". Santuokos vieną iš pagrindinų savybų — gyventi *drauge*, kad du taptų ne tik vienas kūnas, bet ir viena realybė.

O kaip su vaikais atostogų metu? Kas važiuoja atostogų pavieniui, kas sau, tai, aišku, vaikai kur nors "paparkinami": paliekami vaikų stovykloje, pas draugus, dažniausiai pas senelius. Bet ir vaikai nori praleisti vasarą drauge su tėvais, ir su *abiem drauge*. Šių dienų chaotiškame gyvenime, kur sunku išlaikyti šeimos narių vieningumą, atostogos yra geriausia proga pagyventi tikrai visiems *drauge*. Vaikai, atostogų metu palikti atskirai, labai tai išgyvena, mažėja prisirišimas prie tėvų, didėja antagonizmas ir tėvams priešinimasis, tarsi kerštas, kam juos išskiria iš savo gyvenimo.

Jei vyro ir žmonos skoniai yra skirtingi (vienas nori kalnų, kitas jūros), kas tada daryti? Jeigu mokama gyventi ne egoistiniu gyvenimu, nesunku rasti visiems priimtiną išeitį. Bloga yra, kai vyras, nusprendęs atostogų vietą, susikrauna šeimą į automobilį ir veža lyg kokius rakandus į jam patinkamą vietą. Nedaug svarbos turi atostogų vieta, svarbiausia, kad tai būtų tikras poilsis, kad susidarytų ramybės ir džiaugsmo atmosfera. O tokios atostogos stiprina ir fiziškai. Priešingai, pasirinkta vieta gali būti labai graži, maloni, tačiau galima grįžti dar labiau pavargus, išsisėmus. Atostogos yra tikra laisvė, nes jos išlaisvina iš vidaus ir išorės konfliktų. Nauja vieta, pakeitimas kasdienybės labai padeda naujo gyvenimo atgimimui.

Taigi propaguojamos atostogos atskirai neišsprendžia gyvenimo komplikacijų, o tik jas padidina. Tuo tarpu bendrai praleista vasara atneša malonų rudenį su gausiais vaisiais.

• Wawelio katedroje, Krokuvoje, kardinolas Wojtyla pamoksle iškėlė religinės laisvės problemą, išryškindamas neteisingumą, kai nežymi ateistų mažuma komunistinėje santvarkoje primeta gyventojų daugumai tokią gyvenimo sampratą, kuri priešinga tautos principams, jos šventiems įsitikinimams.

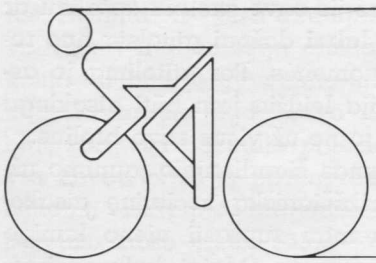

Jaunimas ir religija

("Laiškų Lietuviams" konkurse IV premiją laimėjęs rašinys)

Viktoras Nakas

Pereitą vasarą besilankant svetimame mieste, man teko su pažįstamais nueiti į tos kolonijos lietuvių bažnyčią. Kažin kodėl su nerimu išklausiau šv. mišias. Bandžiau spręsti, ar man trukdo vasaros karštis, ar kunigas nuobodžiai pamokslauja, ar buvau per mažai miegojęs, bet negalėjau išspręsti. Tiktai kai mišios pasibaigė, ir visi išsibarstėme iš aptemdytos bažnytėlės į saulę, supratau, kas man kliudė. Aš buvau vienintelis toje bažnyčioje jaunesnis kaip 40 metų amžiaus. Žinoma, buvo vasaros laikotarpis, kai vaikai atostogauja su savo tėvais ar jaunimas yra stovyklose. Bet vis dėlto bažnyčioje nebuvimas nė vieno jaunuolio mane gerokai nustebino.

Neabejoju, kad mūsų tėvai seniai pastebėjo jaunimo nesilankymą bažnyčioje ir kad mano patirtis tą vasaros sekmadienį jiems nėra jokia naujiena. Galiu įsivaizduoti, kad ne vienas skaitytojas, skaitydamas šį straipsnį, galvoja: "Tas jaunuolis neapdairus, jeigu jis tik šią vasarą pamatė, kad jo draugai nelanko bažnyčių". Tėvams labai svarbu, kad jų vaikai su jais kas sekmadienį aplankytų Dievo namus. Anksčiau žinojau, kad jaunimas bažnyčių nelanko, bet tai nebuvo ir nėra nei man, nei mano bendraamžiams sukrečiantis ar pyktį keliantis dalykas. Mes nepergyvename tos problemos taip, kaip mūsų tėvai. Aš kiekvieną savo draugą skatinu, kad sekmadieniais eitų į bažnyčią, taip pat norėčiau, kad ir mano vaikai taip darytų. Juos skatinčiau bažnyčią lankyti švelniai, pozityviai, ne grasindamas pragaru. Spėju, kad tipiško jaunuolio nuomonė šiuo reikalu panaši į mano, tik gal kiek liberalesnė.

Čia noriu pastebėti, kad, kalbėdamas apie jaunimą, turiu mintyje ne tik lietuvių, bet ir visą Šiaurės Amerikos jaunimą. Bet kadangi šio rašinio pagrindinis dėmesys skiriamas lietuviams ir daugumas lietuvių išeivių bent ant popieriaus yra katalikai, tai, vartodamas žodžius "Bažnyčia" ir "religija", turiu omenyje Katalikų Bažnyčią ir katalikų religiją. Ar jaunimas tolsta nuo religijos? Neabejotinai! Religinės apeigos jam yra nuobodus, bereikšmis ritualas. Tie, kurie galvoja, kad nelankąs bažnyčios jaunimas yra pamišęs, labai klysta. Tiesa, yra daug tokių, kurie bažnyčios nelanko todėl, kad jiems religija visiškai nerūpi, jie svyruoja tarp agnosticizmo ir ateizmo. Kitą didelį pamaldų nelankančio jaunimo nuošimtį sudaro tie, kurie ceremonijose neranda dvasinio peno, kokio jie ieško, tad ir nemato prasmės kas sekmadienį gaišinti laiką. Pastaroji grupė tiki Dievą, bet lankyti bažnyčią tik dėl to, kad atšipintum aštrius žmonių liežuvius, jiems atrodo didžiausias veidmainiškumas. Jų moralė neleidžia taip elgtis. Nors aš su tokių jaunuolių pažiūromis nesutinku, bet juos suprantu ir gerbiu. Yra nuvalkiotas pasakymas, kad daug nelankančių bažnyčias yra didesni krikščionys už nuolat lankančius, bet vis dėlto jame yra daug tiesos.

Kodėl jaunimas tolsta nuo organizuotos religijos? Viena svarbiausių priežasčių yra

netobulumai organizuotoje Bažnyčioje. Prisipažįstu, kad nedaug težinau apie II Vatikano susirinkimo nutarimus. Bet ir kiti jaunuoliai, kurių vardu čia noriu kalbėti, nedaug apie tai žino. Jaunimas jaučia, kad Bažnyčia yra bent vienu šimtmečiu atsilikusi. Vatikano susirinkimas, kiek mes apie jį žinome, buvo tikras Bažnyčios progresas pereitame dešimtmetyje, bet dabar jis liko tik gražus pavyzdys, kurio nebesekame, jis liko tik progreso simbolis. Jaunimui patinka, kad Jonas XXIII apsnūdusį Bažnyčios gyvenimą pradėjo stumti pirmyn, bet dėl ko su jo mirtimi viskas vėl sustojo? Jaunimas mano, kad dabartinis popiežius niekur jo neveda ir jokių aiškių gairių nenurodo.

Nemanykite, kad jaunimas yra nusivylęs organizuota Bažnyčia tik dėl to, kad nemato daugiau kokių nors liturginių pakeitimų. Jis nemažai piktinasi ir Bažnyčios materialistine puse. Jis mano, kad Bažnyčia turi per daug turtų, kuriais galėtų daugiau padėti vargšams ir alkaniems. Atrodo, kad Bažnyčios pareigūnai per daug tyli, kai tikintieji kenčia Lietuvoje ir kitose šalyse. Žvelgiant į mums dar artimesnį išeivijos gyvenimą, galima matyti, kad tos pačios Bažnyčios "airišių mafija" neleidžia lietuvių parapijom pasirinkti tinkamiausių kunigų, nes tai yra prieš jų "politinius tikslus". Jaunimas visus šiuos dalykus jautriai pergyvena ir tolsta nuo Bažnyčios, matydamas šiuos netobulumus.

Jeigu jaunimas nenori pripažinti organizuotos religijos, tai ar jis pripažįsta neorganizuotą? Taip. Neorganizuotos religijos sekėjų yra du tipai: 1. tie, kurie, atmesdami ritualines apeigas, pripažįsta Bažnyčios tikėjimo mokslo teisingumą ir juo daugiau ar mažiau seka; 2. tie, kurie stengiasi susikurti savo dievą per kitus kultus, per naujas religijas ar per savo asmenišką transcendentalizmą. Su neorganizuota religija yra ta problema, kad jaunuolis, atmesdamas tėvų religijos organizuotumą, lengvai gali savo mintyse klaidingai jungti organizuotumą su socialine atsakomybe ir neorganizuotumą su atleidimu nuo socialinės atsakomybės. Kitaip sakant, jaunuolis, kuris nebelanko bažnyčios, nors jis save skelbia kataliku ar šiaip tikinčiu, labai dažnai atitolsta nuo religinės bendruomenės. Per atitolimą jo asmeniška religija leidžia jam būti atsakingu tiktai už save, o ne už visus savo brolius.

Kad daugumas šiandieninio jaunimo užmiršo savo krikščionišką socialinę atsakomybę, padėjo man suprasti vieno kunigo įspūdingas pamokslas. (Matot, kaip apsimoka eiti į bažnyčią!) Šis jaunas kunigas kalbėjo apie pirmapradę nuodėmę. Jis paaiškino, kad Indijos badas, Vietnamo karas ir visos kitos masinės socialinės blogybės yra mūsų pirmapradė nuodėmė. Kad tokie neigiami dalykai, kaip badas ir karas, egzistuoja, tai nėra kurio nors vieno žmogaus ar vienos žmonių grupės kaltė. Mes visi esame kalti dėl tokio gyvenimo ir dėl tokių įvykių. Kiekvienas krikščionis privalo tai nuodėmei, tai yra visoms socialinėms blogybėms, priešintis.

Išklausęs šio pamokslo, save paklausiau, kiek mano kolegos stengiasi atpirkti savo pirmapradę nuodėmę. Mano mintys užkliuvo už Vietnamo karo. Kai šio šimtmečio šešiasdešimtmetyje vyko protestai JAV-se prieš Vietnamo karą, tai mes, lietuviai, gal nepastebėjome, kad buvo jaunimo nuoširdus noras Vietname sustabdyti žudynes. Norėdamas atpirkti savo pirmapradę nuodėmę, jaunimas aktyviai reagavo į savo krikščioniškas pareigas. Neneigiu, kad jo elgesys kartais buvo naivus, bet vis dėlto jaunimas tada jautė savo socialinę atsakomybę. Šiandien daugumas jaunimo tyli ne todėl, kad nebėra socialinių blogybių, prieš kurias krikščioniui reikia protestuoti, bet todėl, kad jis yra paskendęs savo individualiame pasaulyje. Daugumas jaunimo pasitraukė iš Bažnyčios, nes joje mato įvairių blogybių, bet vis tiek ji tvirtai yra pasisakiusi už plataus mąsto humanistinį veikimą.

Lietuviui jaunuoliui tvirtinti, jog jis atsisako savo socialinių pareigų todėl, kad nusivylęs Bažnyčia, yra menkas pasiteisinimas, ypač pagalvojus apie mūsų puikias jaunimo organizacijas. Jeigu jaunuolis mano, kad Bažnyčia jo neveda, tai skautai ir ateitininkai su savo šūkiais "Dievui, Tėvy-

nei, Artimui" ir "Visa atnaujinti Kristuje" savo veikla ir ideologija aiškiai jam nurodo, kokia tur būti jo gyvenimo misija. Ateitininkija ir skautija ugdo savo narius, kad jie būtų aktyvūs pasaulio piliečiai. Jų pareiga yra kovoti prieš tą pirmapradę nuodėmę ir išjudinti iškreipto individualizmo religijos sekėjus, kurie vietoj šūkio "Visa atnaujinti Kristuje", atrodo, turi kitą šūkį: "Savyje, tik savyje atnaujinti Kristų".

Šios dvi organizacijos jau daug metų sėkmingai papildo Bažnyčios jaunimo vedlio rolę. Tačiau net ir su šiuo papildymu didelis jaunimo skaičius tebekuria savo asmenišką religiją. Tai rodo, kad "bloga" Bažnyčia nėra vienintelė jaunimo atitolinimo nuo bendruomenės — organizuotos religijos — priežastis. Jeigu Bažnyčia ir būtų moderni, užjaučianti, tokia, kokios jaunimas nori, tai vis tiek yra trys pagrindiniai veiksniai, kurie vestų lietuvių jaunimą prie iškreipto individualizmo.

Pirmasis veiksnys yra nuolatinis tėvų spaudimas nesirūpinti pasaulio problemomis, nes lietuvių problemos yra pirmasis ir paskutinis mūsų rūpestis. Tavo brolis yra lietuvis, o ne negras, ne indas, ne rusas. Jaunimas pasiduoda tokiam įkalbėjimui ir, nebandydamas suprasti nelietuvių problemų, lieka provincialus, siauros pasaulėžiūros. Dirbant vien lietuviškam labui ir nejaučiant jokio platesnio susidomėjimo pasaulio problemomis, jam pasidaro lengviau po kurio laiko suabejoti ir lietuviškų socialinių pareigų reikalingumu. Padėjęs siauro nacionalizmo pamatus, jis gali lengviau ant jų statyti savo individualizmą. Tačiau jokiu būdu jis negali statyti krikščioniško humanizmo, nes tai per sunku ir per platu silpniems nacionalizmo pamatams.

Antras veiksnys, kuris religijos atžvilgiu negatyviai paveikia ne tik jaunimą, bet ir kitus, yra nuostabi šių laikų technologija. Iš vienos pusės, matydami pozityvius technologijos pasiekimus, manome, kad technologija gali viską pasiekti. Manome, kad jeigu technologija gali į mėnulį žmogų pasiųsti, tai tikrai gali ir badą pasaulyje sustabdyti. Tad mums nereikia sielotis pasaulio badaujančiais. Technologija virsta socialinių problemų sprendimo dievu. Iš kitos pusės, technologija mus baugina, nes filmu, televizija ir spauda ji visą pasaulį ir viso pasaulio milžiniškas problemas atneša į mūsų namus. Rezultatas yra toks, kad pirmuoju atveju technologija pasitikintis žmogus laimingai garbina savo asmeniškų reikalų dievą, nes nebėra socialinės atsakomybės; o antruoju atveju technologijos nugąsdintas žmogus bėga pas savo dievą pasislėpti nuo baisaus pasaulio. Taigi technologija traukia mus nuo organizuotos religijos ir su ja susijusios atsakomybės.

Trečias ir, be abejo, svarbiausias veiksnys jaunimo atitolinimo nuo organizuotos religijos ir aplamai nuo bet kokios religijos yra jo egoizmas. Šis veiksnys yra svarbiausias dėl to, kad jo galybė šiais laikais auga. Per paskutiniuosius 15 metų jaunimas įsigijęs daugiau laisvės, ja tiesiog pasigėrė ir todėl šiandien serga egoizmo liga. Gyventi taip, kaip Bažnyčia nurodo, reikia per didelio pasiaukojimo, yra nepatogu ir suvaržo laisvę. Jaunuolis nori taip susitvarkyti, kad jam gyvenime būtų kuo lengviau. Jis nusprendžia: kadangi save keisti per sunku, tai verčiau pakeisiu religiją. Jo nepaprastas egoizmas leidžia jam be jokio sąžinės graužimo nusilipdyti molinį dievą. Tas dievas palaimina viską, kas žmogeliui patinka, ir draudžia tik tai, kas jam nepatogu. Vienas tų nepatogių dalykų yra jausti atsakomybę už savo brolį. Tiesa, toje naujoje religijoje jaunuolis dar myli savo dievą visa širdimi (iš dalies todėl, kad tas dievas yra jis pats), bet tikrojo Dievo didysis įsakymas "mylėk savo artimą, kaip pats save" jam nebegalioja. Čia ir slypi visas neorganizuotos religijos pavojus. Aišku, būtų absurdas tokią religiją vadinti krikščioniška.

Kokia mūsų jaunuomenės ateitis religiniame pasaulyje? Rimtai abejoju, kad netolimoje ateityje jaunimas grįžtų prie organizuotos religijos. Tam tikslui pasiekti reikėtų kai kurių bažnytinių reformų. Vis dėlto reikia manyti, kad mūsų hedonistinės laisvės išraiška baigia pasiekti savo ribą. Jaunimas, nusibodęs pats sau su ta laisve, ieš-

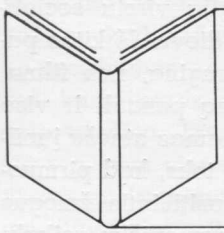

"Saigūnas" — įdomi Lietuvos istorijos pamoka

Danutė Bindokienė

Po Vinco Pietario "Algimanto", kuris, šiandieninio lietuviuko supratimu, buvo parašytas "priešistoriniais laikais", ir G. Ivaškienės "Baltojo stumbro" Lietuvos istorijos temos grožinėje literatūroje taip ir neužkabinamos. Žinoma, čia kalbama tik apie skaitinius jaunimui arba bent paaugliams. Suaugusieji turi rašyt. J. Kralikauską ir kitus autorius, bet dabartiniam lietuviukui tie kūriniai yra gerokai per sunkūs. Į negausų istorinių temų, tinkančių jaunimo skaitymui, pulkelį šiandien įsirikiuoja kitas lietuviškas didvyris — Saigūnas. Jis stiprus, taurus, apsukrus, gražios išvaizdos, žodžiu, toks, koks turi būti tikras didvyris. Vienintelė yda — Saigūnas didelis "karštakošis", arba bent apysakos autorius kiekviena proga (dažniausiai žodžiais, o ne pavyzdžiais) mėgina įtikinti, kad jis toks yra. Už "karštumą" ir staigumą bara Saigūną tėvas, patarimus ir pamokymus teikia kiekvienas sutiktas vyresnio amžiaus žmogus. Netrukus paaiškėja, kad Saigūnas tą staigumą paveldėjęs tiesiai iš savo tėvo Vismanto, kuris taip pat tuoj visiems į akis šoka, pabrėždamas, kad žemaičiui taip dera, nes žemaitis yra narsus, drąsus, užsispyręs, nenugalimas nei kovoje, nei prie stalo ir dar eile visokių vyriškų dorybių apdovanotas.

Saigūną su Vismantu susitinkame apysakos pradžioje, bejojančius į kunigaikščio Gedimino pilį. Vismantas yra tarnavęs Gedimino tėvo pulkuose, o Saigūną nori atiduoti Gedimino tarnybai, nes toks "peštukas" geriausiai tiktų kunigaikščio karių eilėse, kur galėtų iki soties peštis su Lietuvos priešais. Dar "nenujojus" jiems nė dešimties puslapių, Saigūnas susitinka girioje medžiotojų būrelį ir susikauja su jų vadu Jogaudžiu. Už šį savo pasielgimą yra suimamas ir patupdomas į Gedimino pilies rūsį, nes Jogaudis — mylimiausias kunigaikščio karvedys (jo narsumu ir jėga galima ir abejoti, nes kuone "vaikiščias" Saigūnas partiesia jį ant samanų ir sužeidžia).

Pindamas savo apysakos siužetą, V. Vijeikis gausiai vartoja žinomus įvykius ir faktus iš Lietuvos istorijos, tuo suteikdamas pasakojimui autentiškumo atspalvį. Sutinkame čia ir Vilniaus miesto statymą (laimė, kad nėra Geležinio Vilko legendos atpasakojimo, nors be krivių krivaičio Lizdeikos neapsieinama), Punios pilį (pilies gyventojai yra ne *piliečiai*, o *pilėnai*!), Veliuonos įvykius ir t.t. Šie įvykiai sudaro neblogą Lietuvos istorijos pamoką, bet jie taip gudriai suvynioti į Saigūno, Vismanto, dainiaus Jūragio ir kitų veikėjų nuotykius, kad isto-

---

kos ko nors kito. Tikėkime, kad, nieko geresnio nesuradęs, jis grįš prie krikščioniškojo humanizmo.

REDAKCIJOS PRIERAŠAS.

Šis stripsnis parodo didelės dabartinio jaunimo dalies galvoseną religijos atžvilgiu. Žinoma, ne visi su visomis čia pateiktomis mintimis sutiks. Būtų malonu, kad ir kiti, ypač jaunimas, šias mintis pakritikuotų, papildytų ar, reikalui esant, pataisytų. Redakcija tuo tarpu savo nuomonės nepareiškia. Dar netrukus spausdinsime ir kitą panašų straipsnį. Po to bus galima pakalbėti apie kai kurias išvadas.

rija pasidaro visai lengvai "nuryjama". Vijeikis taip pat naudoja amerikiečių kaubojiškuose filmuose išbandytą formulę geriems ir blogiems veikėjams atskirti: jeigu pasitaikęs veikėjas tamsiais — juodais plaukais, juodomis akimis ir dar su juoda barzda, jis tikrai blogas (pvz. broliai Juodis ir Juodabarzdis, didikas Rasterhausiškis ir kt.), jeigu jis šviesus — geras. Šią formulę ypač pabrėžia didiko Gloco Rasterhausiškio duktė Amela, mėlynakė, šviesiaplaukė ir visai nepanaši į savo juodbruvį tėvą, kuris yra visų blogybių įsikūnijimas. Amela, žinoma, labai gera ir kilni, nes išgelbsti mūsų didvyrius iš nelaisvės tėvo dvare.

Gedimino kalėjime Saigūnas susipažįsta su kryžiuočių riteriu Bergardu, išmoksta iš jo ne tik vokiškai, bet taip pat kalti puikius ginklus ir visokių kitokių naudingų dalykų. Bergardas ne toks kaip kiti kryžiuočiai — jis tikras riteris, "atsivertėlis", nes supranta savo Ordino blogus tikslus ir juos smerkia, o galop ir žūsta, kovodamas lietuvių pusėje.

Mokėjimas vokiškai Saigūnui labai naudingas. Kunigaikštis siunčia jį į Liubeką su svarbiu laišku. Kelionėje per priešo žemę Saigūnui ir jo bendrakeleiviams tenka patirti daug pavojų ir sunkumų, bet jie didvyriškai ir gana nesunkiai (vienur gudrumu, kitur jėga) iš visų vargų išsisuka ir laimingai grįžta, uždavinį atlikę. Vietoj kelionėje žuvusio kilnaus vokiečio Bergardo, tuoj atsiranda kitas jaunas ir lygiai kilnus vokietis — Fundenas. Vėliau paaiškėja, kad jis iš tikrųjų lietuvis, mažas dar vokiečių pagrobtas ir užaugintas. Saigūnas ir bendrakeleiviai grąžina jį tėvui.

Antras pavojingos kelionės tikslas: sužinoti apie naujus vokiečių ginklus, kurie "gali pilis sugriauti ir žmones užmušti iš labai toli", t.y. patrankas. Nuo tų pirmųjų šaunamųjų ginklų prie Veliuonos žuvo ir Gediminas. Knygoje tas mūšis trumpai aprašomas.

"Saigūnas" — vyriška knyga. Visi veikėjai — vyrai, visi įvykiai taip pat vyriški: pavojai, medžioklės, mūšiai, puotos. Jeigu paminimos moterys, tai dažniausiai dviem būdais: su liūdesiu ir su pašaipa. Liūdesys, kad kovų metu žuvo motinos, seserys, žmonos; pašaipa, nes didvyriai, įvairiose situacijose atsidūrę, savo vyriškumą pabrėžia sakiniu: "ar aš moteriškė (kad dūsaučiau, kad bijočiau, kad verkčiau, kad per daug kalbėčiau, kad jausčiau nerimą, kad... ir t.t.)". Iš tiesų atrodo, kad autorius labai nusistatęs prieš moterišką giminę, ir tas neigiamas nusistatymas labai krinta į akis, o taip pat išduoda ir autoriaus amžių, nes dabartiniais laikais (ypač Amerikoje) išaugę vyrai ir jaunimas moteryje mato jau sau lygų žmogų, o ne kažkokio silpnumo ar ištižimo įsikūnijimą. Vienintelė Gloco duktė Amela švysteli, kaip simpatingesnė moteris, bet ji tuoj dingsta, nespėjus Saigūnui net įsimylėti.

Pasakojimas nuoseklus, sklandus ir beveik įtikinantis su viena stambia išimtimi. Mirdamas riteris Bergardas prašo Saigūno, kad jo apsiaustą žūt būt pristatytų Glocui Rasterhausiškiui. Apsiauste įbrėžtas paslaptingas įrašas ar braižiniai. Saigūnas tą uždavinį atliko. Didikas vokietis labai apsidžiaugė, gavęs apsiaustą, išsitardamas, kad dabar daug kas paaiškėjo, palengvėjo. Kas? Žinome, kad Rasterhausiškio dvare buvo dirbami tie nauji ginklai ir ruošiamasi žygiui prieš lietuvius. Ar Bergardas buvo išdavikas, apsimetęs draugu ir pasiuntęs priešui Veliuonos tvirtovės brėžinius? Ar jis atsiuntė kokią slaptą formulę, be kurios patrankų nebūtų įmanoma taip greitai pagaminti? Kažkodėl autorius šią intrigą numetė į šalį ir nepaaiškino, o ji buvo viena iš įdomiausių.

Iš turinio ir iš pagrindinio veikėjo Saigūno amžiaus galime spręsti, kad apysaka skiriama jaunimui. Iš tikrųjų "Saigūne" daug kur atsiliepia V. Pietario "Algimantas", tiek aprašymais, tiek nuotykiais (ypač įvairiais didvyrio Saigūno pabėgimais iš nelaisvių). Tačiau neatleistiniausia "Saigūno" nuodėmė — tai kalba. Kas tiko "Algimantui" prieš 50 su viršum metų, nebetinka dabar. Kažkodėl autorius nedavė rankraščio peržiūrėti prityrusiam kalbininkui? Labiausiai akį rėžia žodis "kryžiokas" (*kryžiuotis,*

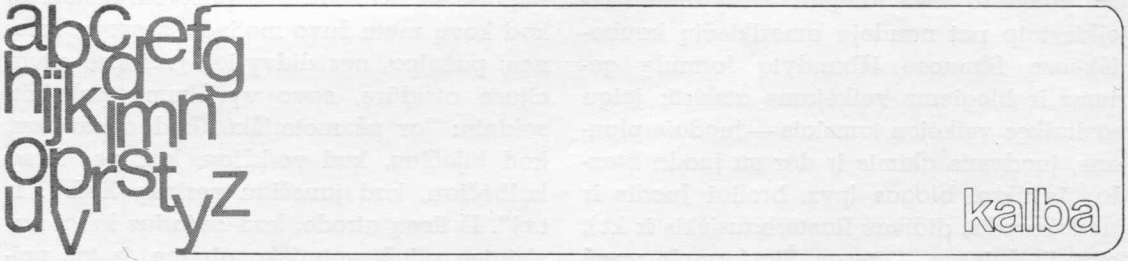

Skyrių tvarko JUOZAS VAIŠNYS, S.J. / Patarėjas — PROF. PETRAS JONIKAS

KAI KURIE LIAUDIES KALBOS PALYGINIMAI

Mūsų liaudies kalboje įvairūs veiksmai dažnai yra išreiškiami vaizdingais palyginimais. Kai kurie tokie vaizdingi posakiai yra patekę ir į mūsų literatūrą. Jie turtina ir gražina stilių. Čia pateiksime iš įvairių tarmių paimtų palyginimų, vartojamų su veiksmažodžiais, reiškiančių greitą bėgimą, bėgiojimą, lakstymą, važiavimą ir pan.

KAIP AITVARAS: Lekia kaip aitvaras. Išlėkė kaip aitvaras, net žemė sudrebėjo. Ko lakstai kaip aitvaras?

KAIP AKIS IŠDEGĘS: Žiūriu — atlekia vaikas kaip akis išdegęs. Kur taip skuti (bėgi) kaip akis išdegęs?

KAIP ARKLYS: Laksto kaip arklys, dagį po uodega gavęs.

KAIP AUDRA: Pro duris kaip audra įlėkė mokyklos vedėja.

KAIP AVIS Į UODEGĄ ĮKIRPTA: Kur taip leki kaip avis į uodegą įkirpta?

KAIP BIMBALAS, SMILGĄ APŽERGĘS: Lekia kaip bimbalas, smilgą apžergęs.

KAIP BITĖS ĮKASTAS: Bėga kaip bitės įkąstas.

KAIP SU DAKTARU: Išlėkė kaip su daktaru.

TARTUM DEGDAMAS: Lekia tartum degdamas.

KAIP DŪMAS: Nuskuto per laukus kaip dūmas. Gavęs, ko norėjo, kaip dūmas išrūko pro duris.

KAIP DRIGANTAS: Ko lakstai kaip drigantas (=eržilas)?

KAIP BE DVASIOS: Vaikas atlėkė kaip be dvasios, sakė, motina susirgusi.

KAIP DURNAROPĖS UŽĖDĖS: Laksto kaip durnaropės užėdės.

KAIP ĖRIUKAI: Laksto vaikai kaip ėriukai pavasarį, laisvėn išleisti.

KAIP BE GALVOS: Važiuoja kaip be galvos. Vaikeli, nereikėjo lakstyti kaip be galvos, tai nebūtum susižeidęs.

---

kryžininkas), vartojamas taip dažnai, kad po keleto puslapių pradeda tiesiog kankinti skaitantį. Gal kur senovine ar tarmine forma taip buvo vadinamas vokiečių Ordinas ir jo riteriai, bet *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas* rašo: *kryžiokai* (net daugiskaitinis daiktavardis, vadinasi, negali būti kryžiokas!) 1. kryžmiškai sukaltos lentos arba pagaliai kam nors padėti: Duonkubilį ant kryžiokų padėjo. 2. Prietaisas rąstams padėti piaunant; ožys. Taigi, jokiu būdu ne vokiečių Ordino riteris — kryžiuotis. Jeigu autorius tiki, kad "kryžioko" vartojimas suteikia apysakai "senoviškesnį, autentiškesnį" vaizdą, tai labai klysta. Yra ir korektūros klaidų.

Nežiūrint kalbinių ir kitokių trūkumų, kuriuos dažniau pamatys suaugęs skaitytojas, o ne paauglys, "Saigūnas" bus mielai skaitomas vienų ir kitų. Mokslo metams artėjant prie pabaigos, tai puiki dovana užbaigtuvėms ir skaitinys vasaros atostogų metu.

Knyga turi spalvotus (minkštus) viršelius ir yra paties Vl. Vijeikio piešinėliais iliustruota.

KAIP GALVĄ PAMETĘS: Žmonės bėgiojo kaip galvas pametę.

KAIP GILTINĖS NEŠAMAS: Vaikai parlėkė kaip giltinės nešami.

KAIP GRIAUSMAS: Nudūmė kaip griausmas — nė kvapo nebeliko.

KAIP Į GAISRĄ: Petronėlė, visa pergedusi, kvapo neatgaudama, atbėgo kaip į gaisrą (Vaižg.).

KAIP KATĖ SU PŪSLE: Laksto kaip katė su pūsle.

KAIP KATINAS UODEGON ĮSKELTAS: Nurūko kaip katinas uodegon įskeltas.

KAIP KIAULĖ, DEBESĮ PAMAČIUSI: Kur leki kaip kiaulė, debesį pamačiusi?

KAIP KIPŠAS PO JAUJĄ: Ko gi čia lakstai kaip kipšas po jaują?

KAIP KIŠKIS: Nurūko kaip kiškis per lauką.

KAIP KULKA: Tik pramovė pro šalį kaip kulka, nė labas nepasakė.

KAIP SU MAŠINA: Atidūmė kaip su mašina.

KAIP NUO MIRTIES: Bėga kaip nuo mirties.

KAIP PADŪKĘS: Laksto kaip padūkęs.

KAIP PERKŪNAS: Kaip perkūnas į pakalnę nudardėjo.

KAIP IŠ PYPKĖS: Atlėkė kaip iš pypkės.

KAIP NUPLIKYTAS: Išlėkė iš gryčios kaip nuplikytas ir ėmė baisiai šaukti.

KAIP PLUNKSNA ANT VĖJO: Lekia taip, kaip plunksna ant vėjo.

KAIP PRŪSAS PO PIETŲ: Ko čia lakstai kaip prūsas po pietų?

KAIP PROTĄ PAMETĘS: Lekia per laukus kaip protą pametęs.

KAIP RAGANA Į ŠATRIJOS KALNĄ: Dumia kaip ragana į Šatrijos kalną.

KAIP RAGANIUS ANT JUODO GAIDŽIO: Dumia kaip raganius ant juodo gaidžio.

KAIP PATRAKĘS: Jūsų arkliai, paleisti iš tvarto, laksto kaip patrakę.

KAIP STRĖLĖ: Lekia kaip strėlė.

KAIP ŠAUDYKLĖ PER ŽIOTIS: Neria kaip šaudyklė per žiotis.

KAIP PAŠĖLĘS: Arkliai leidosi bėgti kaip pašėlę.

KAIP IŠ UGNIES: Kad šoko bėgti kaip iš ugnies.

KAIP UGNIS: Arklys eina kaip ugnis.

KAIP Į UODEGĄ ĮKIRPTAS (ĮGELTAS): Bėga kaip įkirptas į uodegą. Lekia kaip uodegon įgeltas.

KAIP UODEGĄ NUSVILĘS: Laksto kaip uodegą nusvilęs.

KAIP MERGA VAKARUŠKON: Dumia kaip merga vakaruškon.

KAIP VAPSVŲ APNIKTAS: Bėga kaip vapsvų apniktas.

KAIP VEJAMAS: Kurgi taip skuodi kaip vejamas?

KAIP VĖJAS: Labą dieną pasakė ir nulėkė kaip vėjas. Prašvilpė kaip vėjas su karieta.

KAIP VĖJO NEŠAMAS: Ėjau kaip vėjo nešamas.

KAIP VELNIO APSĖSTAS: Laksto kaip velnio apsėstas.

KAIP ŠIMTAS VELNIŲ: Kai tik ištrūko, tai nudūmė kaip šimtas velnių.

KAIP VELNIAS DŪŠIĄ PAGAVĘS: Lekia kaip velnias dūšią (=sielą) pagavęs.

KAIP VĖTRA: Mano žirgelis lekia kaip vėtra.

KAIP VIESULAS: Užsėdo ant žirgo ir nujojo kaip viesulas.

KAIP VILKĄ PAMATĘS: Karšia kaip vilką pamatęs.

KAIP VILKŲ VEJAMAS: Atbėgo kaip vilkų vejamas.

KAIP ZUIKIS NUO ŠUNS: Bėga kaip zuikis nuo šuns.

KAIP ŽAIBAS: Pardūmė per laukus kaip žaibas. Kai užsėdi ant širmio, tai lekia kaip žaibas.

KAIP ŽADO NETEKĘS: Ko gi taip leki kaip žado netekęs?

KAIP ANT ŽIRGO UŽSODINTAS: Eina kaip ant žirgo užsodintas.

Daug rečiau gyvenime suklystume, jei kiekvieną asmenį ir kiekvieną jo veiksmą bei intenciją labiau stengtumės pateisinti negu pasmerkti.

Paruošė DANUTĖ ir GEDIMINAS VAKARIAI

APIE RAŠYTOJĄ ANTANĄ ŽUKAUSKĄ - VIENUOLI

Halina Korsakienė kovo mėn. "Pergalėje" rašo iš A. Vienuolio atsiminimų knygos "Susitikimai" apie mūsų žymų rašytoją, savo straipsnį pavadindama "Nepamirštamos akimirkos".

Ji rašo, kad rašytojas, būdamas jau 75 m. amžiaus, dar visa savo išvaizda ir laikysena darė tikro inteligento įspūdį. Tačiau veido išraiškoje ir liūdnokų, visada susirūpinusių akių žvilgsnyje išliko kažkas labai būdinga jautriasielio Aukštaitijos sūnaus tipui, kurio prigimtis tvirtai įsišaknijo visoje rašytojo būtybėje.

Daugelis autorių, rašiusių apie Vienuolį, savo prisiminimuose pabrėžia jo polinkį į bendravimą su kitais ir kalbumą. Halina Korsakienė tai neigia, sakydama, kad prieškariniais metais tekdavo jį matyti vieną, jo paties žodžiais tariant, "atsiskyrėlį-vienužį". Jo plona poilgė nosis prasikišdavo pusiau sausame veide. Šis vaizdas labai panašus į mūsų prastų žmonių gerbiamą paukštį — gandrą. Ligi graudumo vienišas, savo ilgą snapą nulenkęs, bekiokso jis kur nors pievos nuošalyje, tikrai giliai susidūmojęs.

Niekad neteko pastebėti jo asmenyje bent mažiausio išdidumo, pasipūtimo ar noro išsiskirti iš kitų.

Po Antrojo pasaulinio karo jis dažnai atvažiuodavo iš Anykščių į Vilnių, kuriame turėjo savo butą. Dalyvaudavo visuose suvažiavimuose ir minėjimuose. Buvo pats seniausias rašytojų tarpe, tačiau buvo kupinas skaidrios nuotaikos ir godaus domėjimosi supančiu jį pasauliu. Jis sakydavo: "Aš nesijaučiu nei pasenęs, nei protu suglumęs, nei gyvent pavargęs. Gyvenu dar svajonėmis. Svajonėmis dar apie nepaprastas apysakas, noveles, romanus, keliones, kurias aš taip mėgstu".

Vienuolis pasisakė, jog literatūros darbui skirdavęs geriausią paros laiką — rytmetį. Keldavęsis labai anksti ir imdavęsis plunksnos. Dirbdavęs įtemptai nę daugiau dviejų valandų. Paskui visą dieną būdavęs laisvas nuo rašymo. Vakarais jis niekada nerašydavęs. Prisilaikydavo paprastų žmonių išminties: nakties darbas — dienos juokas. Gulti eidavęs anksti, vėliausiai dešimtą valandą. Mėgo labai daug vaikščioti. Bevaikščiodamas apmesdavo svarbiausius kūrinio metmenis, apmąstydavo veikėjus, jų tarpusavio santykius, elgseną. Balsu kartodavo dialogus, o ryte juos užrašydavo.

Gamta gaivinusi jo jausmus ir vaizduotę. Jo raštuose daug gamtos vaizdų. Savo meile gamtai, jos giliu jutimu ir išgyvenimu, Vienuolis buvo tikras poetiškojo "Vaduvų krašto" sūnus, pratęsęs mūsų literatūroje turtingus rytų aukštaičių papročius nuo savo dėdės vysk. A. Baranausko, Vienažindžio, Biliūno ir Vaižganto.

POEZIJA LIETUVOJE

Savaitraštyje "Literatūra ir menas" yra skiriama nemaža vietos poezijai. Kartais poezija versta į lietuvių kalbą iš "brolišku" respublikų, kartais spausdinama lietuvių poetų. Šį kartą perspausdiname jauno lietuvio poeto Rimanto Vanago eilėraštį apie Lietuvą.

Man ant pečių plevena mantija,
žalia ir kvepianti miškais.
Joje kraštelis lino Baltijos
ir smiltį nešantys vaikai.

Joje įaudė raštą seserys,
apgynė broliai ją kardu;
jon motinos kaip triumfą pažeria
vardus sūnų ir dukterų.

Lėta daina, už klonių skambanti, —
drabužio klostės šiugždesys.
Darbų sulaukiam kaip sekmadienių,
kaip gimtas kiemas jie širdy.

Rytais nušvinta gražios mylimos.
Į veidus žiūri mums ilgai...
Kai mes nuvargę žemėj tylime,
kiti siūruoja kaip rugiai.

LIETUVOS METRAŠČIAI

Lietuvos metraščiai yra svarbiausi Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos istorijos šaltiniai ir raštijos paminklai. Jie puoselėjo tuometinės Lietuvos valstybės vidaus tvarkymąsi, santykius su kaimyninėmis valstybėmis, o taip pat senovės lietuvių praeitį, atsitikimus ir grožinį jos vaizdavimą. Pirmieji metraščiai prasidėjo 13-tame amžiuje, ir iki 1907 m. buvo surasti ir paskelbti visi ligi šiol žinomi Lietuvos metraščiai. Jie paskelbti rusų metraščių rinkinyje 17-tame tome. Šis leidinys pradėtas 1841 m. ir tebetęsiamas dar šiandien. Iš įpratimo jame tebespausdinami ir Lietuvos metraščiai, parašyti senąja slavų kalba. Praeitais metais išspausdintas 32-asis tomas. Šiame tome gali rasti Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos metraščius, kurie buvo nespėti išspausdinti 17-tame tome arba tuo laiku dar buvo neaptikti.

Didžiausio dėmesio verta pirmą kartą skelbiama "Lietuvos ir Žemaitijos kronika", kurios keturi nuorašai, apytikriai datuoti 18-tojo amžiaus vidury, neseniai surasti Tobolske, Leningrade, Krasnojarske ir Krokuvoje. Kaip ir daugumas kitų vėlyvosios LDK metraštijos kūrinių, ji pradedama romėniškos lietuvių kilmės išdėstymu, o baigiama Stepono Batoro mirtimi ir Žygimanto Vazos karūnavimu.

SENOVĖS PAMINKLAI VELIUONOJE

Iš aptiktų panemunėje ties Veliuona akmens amžiaus daiktų manoma, kad Veliuonos apylinkėse žmonės gyveno maždaug prieš 10 tūkstančių metų.

Daugelio istorikų nuomone, prie Veliuonos, kaunantis su kryžiuočiais, greičiausiai 1341 m., buvo sunkiai sužeistas ir vėliau mirė Lietuvos Didysis Kunigaikštis Gediminas. Legenda pasakoja, kad kunigaikštis žuvęs, gindamas Veliuonos pilį. Ten buvęs ir palaidotas, o ant jo kapo supiltas piliakalnis, pavadintas Gedimino kapu. Tačiau archeologai nustatė, kad piliakalnių niekas niekada ištisai nepildavo. Piliai įrengti paprastai būdavo parenkama didesnė, iš kelių pusių gamtos natūraliai apsaugota kalva. Kad priešui sunkiau būtų įkopti, šlaitus statmenai nukasdavo, o iš lengviau prieinamos pusės supildavo vieną ar kelis pylimus ir iškasdavo gilius bei plačius griovius. Atrodo, kad nuo pylimų pylimo yra kilęs ir pats žodis "piliakalnis".

1925 m. Gedimino kapo piliakalnio aikštėje buvo atidengtas obeliskas, kuris ir dabar tebestovi. Tikroji kunigaikščio Gedimino, kaip ir kitų pagoniškos Lietuvos valdovų, kapo vieta iki šiol nežinoma.

KĖDAINIAI

Šiuo metu Kėdainių mieste yra 26 tūkstančiai gyventojų. Miestas pasižymi garsiąja chemijos gamykla, kurioje pernai buvo pagaminta tūkstančiai tonų mineralinių trašų, ne tik Lietuvos respublikai, bet buvo išsiųsta ir į "broliškąsias".

Iš maisto gaminių — po plačiąją apylinkę paplitę sūriai. Kėdainiai bičių šeimų skaičiumi respublikoje antrieji (pirmieji Šakiai). Rajono ūkiai laiko 3719 bičių šeimų, kurios praeitą vasarą prinešė 60.665 kg medaus.

POETUI JULIUI JANONIUI BIRŽUOSE PASTATYTAS PAMINKLAS JO 80-TOSIOMS GIMIMO METINĖMS ATMINTI

Julius Janonis buvo paprastų žmonių poetas. Eiles pradėjo rašyti būdamas dar pradžios mokykloje. Ypač visuomenės mėgstamas jo eilėraštis "Neverkit pas kapą", ku-

ris buvo pirmą kartą išspausdintas 1917 m. Mirė turėdamas 21 metus amžiaus, pats krisdamas po greituoju traukiniu.

Paminklą sukūrė Lietuvos TSR liaudies dailininkas-skulptorius K. Bogdanas ir Lenino premijos laureatas architektas V. Bredikis.

SULAUKĖ 110-TOJO GIMTADIENIO

Rožė Šakalienė, Mackeliškių km., Anykščių rajono, gyventoja atšventė 110-tąjį pavasarį. Senutės tėvai Mikaliūnai buvo baudžiauninkai. Rožė, jauniausia Mikaliūnų duktė, gimė jau praėjus penkeriems metams po baudžiavos panaikinimo. Tačiau tėvo pasakojimus apie baudžiavos laikus prisimena ir šiandien.

ROKIŠKIO MIŠKININKAI PIRMIEJI LIETUVOJE PRADĖJO NAUDOTI DIRBTINĮ LIETŲ, LAISTYTI MIŠKO DAIGYNUS

Lietinimo įrenginys pumpuoja vandenį, kuris aluminiais vamzdžiais teka iki miško daigyno. Ant daigų vandenį purškia automatiškai ratu besisukantys lietintuvai "Rasa - 3". Visą šį darbą aptarnauja du žmonės. Vienu metu laistoma apie pusantro ha ploto. Per pusantros valandos į vieną kvadratinį metrą patenka aštuoni litrai vandens.

BRUKNĖS

Bruknės labai paplitusios Lietuvoje. Apskaitos duomenimis, jos buvo antros po mėlynių. 1962 m. Lietuvoje buvo 10 tūkstančių ha bruknynų. Šiandien dėl miške auginamų daigynų bruknynų plotas sumažėjo iki 4 tūkstančių ha.

Bruknės pražysta pavasarį — gegužės pabaigoje, iki birželio pradžios. Dažnai jos žydi ir vasarą iki rudens šalnų. Nunoksta rugpiūčio mėn. Bruknės vertingos uogos. Jų ištekliai šiandieninėje Lietuvoje sparčiai mažėja.

KIEK LIETUVOS RESPUBLIKOJE GYVENA MOTERŲ?

Lietuvos TSR gyvena vienas milijonas 734 tūkstančiai moterų. Jos sudaro 53 procentus visų gyventojų. Miestuose jų gyvena 56 procentai. Lietuvoje yra 40 moterų teisėjų, kurios sudaro 32 procentus visų teisėjų.

LIETUVIŲ TAUTOSAKA UKRAINIEČIŲ KALBA

Ukrainietė kalbininkė ir literatė Nadija Neporožna yra daug išvertusi lietuvių poezijos, prozos ir tautosakos į ukrainiečių kalbą. Ukrainietiškame leidinyje yra septynios dalys, kur pirmoje dalyje atsispindi tarybinių tautų draugystė, vienybė, socialistinis gyvenimo būdas, antroje — spausdinamos patarlės ir priežodžiai apie darbą, trečioje — socialinės nelygybės, ketvirta — iliustruota meile, šeima, tėvų ir vaikų santykiais, penktoje — posakiai apie gėrį, gerumo jėgą, šeštoje — pasakymai apie blogį, septintoje — įvairūs sparnuoti išsireiškimai apie žmogaus amžių, gyvenimą, mirtį, metų laikus, orą ir kt. Stengtasi versti ne pažodžiui, nenurašant visų jų stilistinių ypatumų, bet siekta perteikti esmę, išsaugoti vaizdus ir tarpusavio ryšį.

FOTOGRAFIJOS YRA VERTINGA MEDŽIAGA LIETUVOS MOKSLO ISTORIJOS BEI KULTŪROS TYRINĖTOJAMS

Lietuvoje daug nuotraukų saugo Lietuvos TSR MA Centrinė biblioteka. Nuotraukų fondo pagrindą sudaro advokato Tado Vrublevskio 1858-1925 m. rinkiniai. Šiuose rinkiniuose galima užtikti senojo Vilniaus universiteto profesorius, įvairių valstybių mokslo darbuotojus, rašytojus, politinius ir visuomeninius veikėjus, vietovių, miestų ir architektūros paminklus. Be šių rinkinių dar yra saugoma to laiko mokslo veikėjų — Skirmuntų, L. Uzieblo ir kt. asmenų nuotraukų rinkiniai.

Lietuvoje pirmieji fotografai pradėjo reikštis 1839 m. Vilniuje. Apie 1863 m. Kaune. 19-to amžiaus vidury Lietuvoje fotografijas imta taikyti mokslo reikalams. Vilniaus universiteto astronomas M. Gusevas naudojosi fotografija, tyrinėdamas mėnulį, saulę. L. Ivinskis vienas pirmųjų Lietuvoje sudarė augalų nuotraukų rinkinį.

20-tojo amžiaus pradžioje atsirado foto mėgėjų. Iš jų žymesni A. Jurašaitis, J. Strazdas, K. Baulas, B. Buračas ir kt.

ALL THE PRESIDENT'S MEN

Plataus susidomėjimo ir aukšto įvertinimo susilaukia šis filmas, išryškinąs kaip du laikraštininkai atkakliu ieškojimu ir tyrimu atskleidė Watergate įsibrovimų paslaptis, kas daugelį nusikaltusių aukštųjų pareigūnų nuvedė į kalėjimą, o ir patį prezidentą Nixoną nuvertė. Kai kurie amerikiečių laikraščiai šiam filmui skiria aukščiausią įvertinimą — keturias žvaigždutes, laiko jį nepraleistinu pamatyti. Filmas intriguojantis, kaip turintis pagrinde istorinę tikrovę, kaip surištas su intriguojančia detektyvine slinktimi, susietas su pavojais, staigmenomis, konfliktais. NBC televizija net išdrįso paminėti, kad, jeigu filmams būtų teikiamos Pulitzer premijos, šis filmas galėtų ją laimėti.

Filmui daug vertės priduoda parinkti stiprūs aktoriai. Pagrindiniame vaidmeny, vaizduodami du Washington Post reporterius, čia yra dabarties filmų pažiba Robert Bedford ir dar iš "Graduate" iškilęs Dustin Hoffman. Jie čia savo uždavinį atlieka talentingai, intriguojančiai, įtikinančiai. Jiems neblogą paramą sudaro aktoriai: Jack Warden, Martin Balsam, Hal Holbrook, Jason Robards. Scenarijų sukūrė William Goldman, pasiremdamas tų laikraštininkų Carl Bernstein ir Bob Woodward knyga. Muzika David Shire. Režisierius Alan J. Pakula, parodęs neeilinius sugebėjimus. Filmas Wildwood Enterprises bendrovės, platinamas Warner Brothers, bet stambią pajamų dalį gaus Bedford su Pakula.

Šiaip filmas švarus. Juo nemažai domėsis laikraštininkai, detektyvų istorijų mėgėjai, Watergate skandalu susiintrigavusieji. Kitiems filmas galės atrodyti gerokai ištęstas, daugiau žurnalistinių nuotykių pynė, kaip draminė gilybė. Įvykių epizodėliai greit keičiasi, išskyrus tuos du pagrindinius aktorius, kurie sudaro jungtį. Pavaizduojami ir su gyvumu vykstantieji amerikietiškojo dienraščio redakcijos posėdžiai. Filmas skiriamas visiems, bet vaikams ir keliolikmečiams patariama ateiti tik su tėvų palyda.

BAD NEWS BEARS

Režisierius Michael Ritchie paskutiniais metais filmuose stengėsi vaizduoti dabarties amerikiečių gyvenimą, ypač liečiant atletus (Dowhill Racer), politikus (The Candidate), grožio karalienes (Smile). Pagaliau šis "Bad News Bears" filmas vaizduoja iš mažųjų žaidikų sudarytą komandą Los Angeles priemiesty. Komandą sudaro gabus komiškiems vaidmenims aktorius Walther Matthau, kuris čia vaizduoja buvusį beisbolo žaidiką, gerokai įpratusį gurkšnoti alų. Jis suburia grupę iš tokių atmestųjų, mažumų berniukų. Jį yra pasamdęs vienas iš tėvų.

Komandai nevyksta. Į nepasisekimus įvairiai berniukai reaguoja. Pagaliau komandos organizatoriui Buttermaker (Matthau) pavyksta prikalbėti smarkią mergaitę (Tatum O'Neal) metike. Jos dideli sugebėjimai išveda komandą į laimėjimą. Mergaitė yra duktė buvusios Buttermakerio numylėtinės. Tai dvylikametei pavyksta vieną jauną padaužą, tapusį jau rūkoriumi, įtraukti į komandą, ir jis pasireiškia pirmaujančiu žaidiku. Mergaitė, šalia Matthau, gerai atlieka savo vaidmenį.

Vedamoji filmo mintis — negeras dalykas daryti didelį spaudimą, kad būtų pasiektas laimėjimas. Geriau žaisti, kad žaidimas atneštų džiaugsmo. Jeigu ta mintis ir gera, tai jos įkūnijimas filme turi žymių trūkumų, ypač kad, vaizduojant žemojo sluoksnio šeimų vaikus, jie pasireiškia daugeliu neigiamų savybių: vartoja keiksmažodžius, nors pasakomus nešryškintai, kerta smūgius į skaudžiausias vietas ir šiaip gana vulgarūs ir brutalūs.

Filmas suaugusiems truputį nuobodokas, o jauniausiems — turi neigiamos auklėjamosios reikšmės, nors gal jiems būtų labiau intriguojantis. Apskritai, filmas būtų įdomus tam žiūrovui, kuris yra ypatingai susidomėjęs beisbolo

žaidimu. Filmas turi savo intrigą, nėra jame jokios šiuo laiku filmuose gausiau pasireiškiančios pornografijos, tačiau žiūrovo jis labai nepraturtina menine verte, o pedagoginiu atžvilgiu gali turėti ir neigiamo poveikio, kad ir ne taip jau gilaus.

NEXT STOP, GREENWICH VILLAGE

Gabiai susuktas filmas. Jo scenarijaus autorius, organizatorius ir režisierius — Paul Mazursky. Filme ir vaizduojami jo paties pergyvenimai vidury šio šimtmečio. Čia iš dalies jis save įkūnija jauno Brooklyno žydo Larry Lapinsky asmenyje, kurį filme vaidina Lenny Baker, jaunas, bet parodantis gražų talentą. Jaunuolis palieka savo tėvus Brooklyne, o pats išvyksta į bohemiį Greenwich Village, pasiryžęs tapti aktoriumi. Čia jis išsinuomoja skurdų butą, susidraugauja su mergina, su kuria kompromituojančiose situacijose jį randa savaitgalį atvykusieji tėvai. Pats tėvas (Mike Kellin) ramus, susikontroliuojąs. Motina (Shelley Winters) daugiau ekscentriška. Čia ji verkia, netekdama sūnaus ar matydama jį sukantį į klystkelius, čia vėl, patekusi į Greenwich Village jaunimo bohemišką pasilinksminimą, pati jaunatviškai įsijungia.

Ta Lapinskio mergina (Ellen Greene) jau pilniau naujoviškos hipiškos dvasios. Pasijutusi laukianti kūdikio, ji nepriima to kaltininko — Lapinskio pasiūlymo tuoktis, o užsispiria daryti abortą, prie ko prisiderina ir Lapinsky.

Apskritai, filmas — tai susikryžiavimas dviejų moralių: Greenwich Village jaunų aktorių bohemiškosios ir Lapinsky tėvų, tų antros kartos imigrantų, daugiau tradicinės. Susikryžiavimas ir dviejų kartų pažiūrų, gyvenimo stiliaus. Dėl to filmas tik suaugusiems. Nesubrendusieji, kurie stebės tik ekrane matomas scenas ir jų bus veikiami, išeis su moraliniu nuostoliu, bet sugebantieji pagauti viso veikalo mintį, pajus, kaip ta bohemiška moralė pati jaunimą daro nelaimingą, patenkantį į akligatvius, kad net viena jų atstovė kėsinasi nusižudyti. Tuo kartu sutrukdyta, vėliau ji vis tiek baigia tragiška savižudės mirtimi. Kiti irgi pergyvena kančių dienas, besiblaškydami nuo vieno prie kito, pergyvendami slegiančią įtampą dėl besikryžiuojančio donžuaniško gyvenimo.

Taigi vedamoji mintis yra išryškinimas Greenwich Village gyvenimo atstumiančių neigiamybių. Tradicinių šeimos ryšių svarbumą dar labiau pabrėžia pati pabaiga, kur Larry Lapinsky taip laimingas, priimtas į Hollywoodo filmą. Jis grįžta pas tėvus, jų šeimos ryšiai vėl atkuriami. Prasideda naujas laimingas jo gyvenimo tarpsnis.

Tačiau, nors filmo vedamoji mintis ir yra prasminga, atskirų scenų yra morališkai atgrasių. Kai kurios merginos, kaip dabar Lietuvoje sakoma, beveik devynvyrės. Pasitaiko ir kalbos vulgarumų, žiūrovas ekrane susiduria su moralinių padugnių gyvenimu, gal tik ne tiek supuvusių, kiek išklydusių, netekusių dorovinio nugarkaulio, praradusių moralės kodekso dėsnius ir paties gyvenimo nubaudžiamų.

TAXI DRIVER

Columbia bendrovės filmas, užtrunkąs 106 minutes, vaizduojąs miesto moralinius dumblus, žiūrint taksi šoferio Travis (Robert de Niro) akimis ir mintimis, užrašomomis į jo dienoraštį. Filmo pagrindinis personažas — buvęs marinas, nemigos kankinamas, kuris savo laisvas valandas skiria važinėti taksiu. Šio šoferio vaidmeny Robert de Niro pajėgus, įtikinantis, ryškus.

Kankinamas vienatvės, šoferis bando susidraugauti su politinės, rinkiminės grupės jauna darbininke, kurią Cybill Shepherd čia atkuria su santūria rimtimi, simpatiškumu. Nelaimei, šoferis nusiveda ją į "X" filmų teatrą, iš kurio ji, nepakęsdama moralinio purvo, pabėga, jį visiškai palikdama.

Šoferis giliai paveikiamas, kai iš jo taksio ištraukia keliolikametę mergaitę. Dabar jis apsiginkluoja po drabužiais paslėptais revolveriais ir peiliais, pasiryžęs kariauti prieš prievartą, bet ir pats nuslysdamas į beprasmiškas kruvinas žudynes. Tas tariamas filmo herojus įsivelia į tokį žmonių šaudymo siaubą, ekranas tiek pasrūva krauju, kad čia jau išnyksta iš dėmesio centro tas aktorius, ir žiūrovą tik kankina žiaurių žudymų pynė.

De Niro vaidyba stipri, tačiau jo charakteris filme nėra pakankamai pagrįstas. Nėra visai aišku, kodėl jis tampa toks žudikas, kodėl jis pasilikęs toks vienišas, atliekąs savo darbą, bet nuslenkąs beveik prie beprotybės siautėjimų briaunos. Ir taip filmas, nors turįs stiprių aktorių ir galinčią neblogai pasitarnauti fabulą, savo žudymų žiaurumais išeina iš ribų, prarasdamas žmonišką prasmę, tapdamas, bent į pabaigą, slegiančiai atgrasiu ir iš dalies morališkai nepriimtinu visiems; nepriimtinu ne dėl savo kokios pornografijos, kurios čia nėra, bet dėl beprasmiškai kriminalinių masinių žudy-

mų. Režisierius Martin Scorsese ekraną nepateisinamai persotino krauju.

ECHOES OF A SUMMER

Tokiame gausiame kriminalinių ir seksualinių filmų antplūdyje malonu užtikti švaresnę gilios prasmės šeimos dramą, kur žiūrovą bandoma laimėti ne moralinio iškrypimo epizodais, o žmogiškų psichologinių pergyvenimų pyne. Šis Cine Artists bendrovės skleidžiamas filmas, kuriam scenarijų parūpino Robert L. Joseph, susuktas vadovaujant Sandy Howard ir Richardui Harris. Vaizduoja rašytojo šeimą, kur jis pats ir jo jautri žmona giliai pergyvena jų vienturtės mergaitės nepagydomą širdies ilgą. Mergaitės negali iš ligos prikelti nei gausiai iš visur vedami širdies ligų specialistai. O ji taip nori gyventi, būti balerina, kuria jau buvo praktikavusis. Pradedąs joje atbusti moteriškumas ilgisi meilės, draugystės, nors ir suklumpančios. Čia jai atsiranda partneris, guvus vaikutis, su kuriuo ji šiek tiek draugauja, pajūriu vaikšto.

Mergaitės vaidmeny Joddie Fosteer gerai pasireiškia, kad kai kurie laikraščiai ir žurnalai ją pavadina galinčia iškilti jauna filmų žvaigžde. Jos nepagydoma liga, tragiški motinos pergyvenimai, tėvo jai rodoma meilė giliai paveikia žiūrovą, griebia už širdies. Gaila, kad režisierius Don Taylor, pataikaudamas laiko dvasiai, įveda porą nešvankesnių užuominų, nors tas seksas vaikų tarpe ir nelabai klijuojasi. Tačiau tas rūgštesnis lašas nesugriauna filmo įspūdingos sąrangos.

Laukiamos mirties nuotaika tos šeimos namus paverčia lyg laidotuvių koplyčia. Viskas daroma, norint ligonę pralinksminti, lyg išblaškyti, bet vis jaučiamas giltinės šešėlis. Tačiau vieną dieną susiprantama. Pasiryžtama nebe liūdesį maskuoti, o tikrai gyventi ta diena, kurioje dar gyvenama. Ir taip į šeimą įeina saulėtesnė nuotaika, su žaismingesniu giedrumu. Filmas taip ir pasibaigia, lyg nauja vilties prošvaiste. Apskritai, filmas galės būti įspūdingas kaip suaugusiems, taip ir vaikams. Švyti rimtimi, nors įvedama viena kita ir humoro prošvaistė.

FILMŲ APŽVALGOS

JAV katalikų periodinis filmų apžvalgų leidinys persitvarkė ir dabar išeina pavadinimu: "Film & Broadcasting Review". Išeina kas dvi savaitės, leidžiamas JAV Katalikų konferencijos, adresas: 1011 First Ave., New York, N.Y. 10022. Kas mėnuo duoda ir moralinio filmų klasifikavimo duomenis — sąrašą. Metams kainuoja 10 dol. Filmų apžvalgos sumažėjusios, bet plačiau duodami aptarimai televizijoje matomų vaidinimų, informuojama apie leidinius filmų klausimais, skelbiami filmų gamintojų ir paskirstytojų adresai.

Juozas Prunskis

TRUMPAI IŠ VISUR

• Mokslininkų komisija, septynerius metus rūpestingai tyrusi Kristaus drobulę Torine, pareiškė, kad ji gali būti tikrai ta, į kurią buvo po mirties įvyniotas Kristus. Jie nesurado jokių duomenų, kurie rodytų, kad ta drobulė negalėjo būti panaudota susupti Išganytojo kūną po nukryžiavimo. Tačiau mokslininkai dar patarė toliau tyrimus tęsti. Dabar ši drobulė laikoma Torine, sidabro dėžėje. Ji turi 14 pėdų ilgumo ir 3 pėdas platumo. Ji susupta į raudoną šilką ir laikoma ant altoriaus su dėže, padėta po stiklu ir apsaugota grotomis. Drobulėje yra atsimušęs Kristaus veidas ir kūno bruožai. Ji yra buvusios Italų karališkos šeimos nuosavybė. Per paskutinius 100 metų ji tebuvo atidaryta gal tik apie 10 kartų.

• Motinai Teresei, Labdaros misijonierių steigėjai, besidarbuojančiai Indijoje, paskirtas Berniukų miesto steigėjo kun. Flanagano medalis.

• Belgijos kardinolas L. Suenens pakviestas Tarptautinėje liuteronų konferencijoje Minneapoly rugpiūčio 3-7 d. pasakyti kalbą apie Šv. Dvasią.

• Gabriel Kane, Krikščioniškųjų Brolių vienuolijos narys, išrado įtaisą, kurio padedami aklieji gali naudoti elektroninius kalkuliatorius ir kitas verslo mašinas.

• Kardinolas T. Cooke, Niujorko arkivyskupas, buvo pakviestas 2000 masonų ir jų sūnų pasakyti kalbą jų pusryčių metu kovo 28 d.

• Dinamito bomba sprogo Salvadoro katalikų spaustuvėje, leidžiančioje žurnalą *Criterio* ir kitus laikraščius. Spaustuvė įrengta viename San Salvador arkivyskupo namo sparne.

• Iš Lenkijos į misijų kraštus darbuotis yra išvykusių 930 misijonierių. Vien 1975 m. į 19 kraštų išvyko 55 lenkai misijonieriai.

• Arkiv. Robert J. Dwyer, Portlando arkivyskupas, vienas žymesnių JAV katalikų žurnalistų, mirė vėžiu, sulaukęs 67 m. amžiaus.

• Seniausia JAV vienuolė sesuo Marija Leona Coffey, sulaukusi 97 m. amžiaus, atšventė 80 m. vienuolinio gyvenimo sukaktį. Ji yra karmelitė.

• Krikščioniškosios bendrijos sąjūdžio pirmininkas Brent Bozell paskelbė, kad jų organizacija pasiryžo surinkti ketvirtį milijono dolerių ir atstatyti Jocotenango miestelį, sugriautą žemės drebėjimo Guatemaloje. Jo 3.200 gyventojų prisiglaudė palapinėse.

• Plačiai skaitomo žurnalo "Liguorian" redaktorius kun. E. B. Day, kilęs iš Čikagos, mirė sulaukęs 50 m. amžiaus.

• Notre Dame universitetą baigęs J. De Line sukombinavo iš impregnuoto kartono pastatomus namukus, kuriuos keturi vyrai gali sustatyti per valandą ir kurie buvo pasiūlyti Guatemalos žemės drebėjimo aukoms kaip greita laikina pastogė.

• Krikščioniškosios kultūros medalį Assumption universitetas Windsore suteikė rašytojai Dorothy Donnelly, kuri savo veikaluose išryškina krikščionybės idealus.

• Dr. R. J. Marshall, liuteronų prezidentas Amerikoje, kalbėdamas Šv. Petro ir Šv. Povilo katedroje, Filadelfijoje, pažymėjo, kad "mes gyvename, dirbame ir meldžiamės už Bažnyčių vienybę, o taip pat už žmonijos vienybę, ko Dievas taip pat nori".

• Nauja vienuolija — Emauso Krikščioniškosios vilties bendrija — įsisteigė Newarke, N.J. Ji jau gavo Vatikano patvirtinimą. Jau turi 40 seselių, kurios talkina parapijose, dirba mokyklose ir ligoninėse.

• Mediciniškoji katalikų misijų taryba pasiuntė daugiau kaip milijoną svarų medicininių reikmenų, kainuojančių per 5 mil. dol., į 1900 misijų stočių 56 kraštuose. Tarybai pavyko talkon misijonieriams pasiųsti į 30 ligoninių, 16-je misijų kraštų, 77 gydytojus, dantistus, gail. seseris ir kitų medicininių profesijų žmones.

• Liuveno universitetas, seniausias katalikų universitetas pasaulyje, švenčia 550 m. sukaktį.

• Egipto prezidentą Sadatą balandžio 8 d. specialioj audiencijoj priėmė popiežius Paulius VI.

• Lenkijoje, pirmą kartą po komunistų įsigalėjimo, du katalikai paskirti į valstybės tarybą: Konstantinas Lubienski ir Janusz Zablocki.

• Padaugėjo skaičius seminaristų, JAV-se besiruošiančių kunigystei: šiemet jų yra 18.268, taigi net 874 daugiau, negu praeitais mokslo metais. Taip pat gausiau ir novicijų vienuolynuose: šiemet jų 628, pernai buvo 466.

• Lenkijoje baigta leisti penkių tomų Bažnyčios istorija.

• Pasauly yra 15 mil. raupsuotųjų. Juos daugiausia globoja įvairios katalikų vienuolijos ir organizacijos.

• Apie 4.000 Pietų Amerikos studentų mokosi socialinių komunikacijų mokyklose Sovietų Sąjungoje ir jau daugelis jų ruošiasi grįžti varyti propagandą savose tėvynėse. Lotynų Amerikos vyskupų konferencijos pirmininkas arkiv. A. Lorscheider dėl to baiminasi, susidarant marksizmo pavojams.

• JAV rožinio ligonių piligrimų ekskursija į Liurdą iš Niujorko išvyks rugsėjo 18 d. Ligonius lydės gydytojas ir dvi gail. seserys. Organizuoja domininkonas kun. Tim Curry iš Galveston, Texas.

• Čikagos advokatas K. F. Montgomery paaukojo Notre Dame universitetui pusę milijono dolerių; skyrė teisių mokyklai.

• Vatikano teritorija užima 106 akrus. Čia yra 356 piliečiai, jų tarpe 24 vaikai Vatikane tarnaujančių šeimų. Vatikanas turi 30 gatvių, 42 rūmus su 10.000 kambarių. Daugelį jų užima muziejai, archyvai, biblioteka ir kitos įstaigos.

• Popiežius kasdien gauna apie 1.000 laiškų. Iš viso pasaulio į Vatikaną kasdien ateina apie 20 maišų laiškų ir kitų pašto siuntų, ką išskirsto 36 Vatikano pašto tarnautojai.

• Angoloje komunistai nušovė du kunigus misijonierius: vieną olandą, kitą portugalą.

ATSIŲSTA PAMINĖTI

LEONAS BARAUSKAS. Plokštelė prisiminti aktoriui Leonui Barauskui. Prie plokštelės yra 18 puslapių teksto su iliustracijomis iš L. Barausko vaidinimų. Plokštelę redagavo Darius Lapinskas. Meninis apipavidalinimas Zitos Sodeikienės. Išleido Dana Barauskienė ir Leono Barausko plokštelės fondas.

Leonardas Andriekus. UŽ VASAROS VARTŲ. Lyrika. Iliustravo Telesforas Valius. Išleido Pranciškonai 1976 m. 80 psl., kaina nepažymėta.

Juozas Girnius. PRANAS DOVYDAITIS. Išleido "Ateitis" 1975 m. Meninė priežiūra Danguolės Stončiūtės. 792 psl., kieti viršeliai, daug iliustracijų, kaina 15 dol. Knygą galima gauti pas platintojus ir leidykloje: 17689 Goldwin Drive, Southfield, Mich. 48075. Ši kruopščiai paruošta monografija duoda labai daug įdomių žinių iš to laikotarpio, kuriame gyveno ir dirbo a.a. prof. Pranas Dovydaitis. Autoriui už šį veikalą buvo paskirta LKM Akademijos premija.

Juozas Kralikauskas. MARTYNAS MAŽVYDAS VILNIUJE. "Draugo" konkurse premijuotas romanas. Išleido Liet. knygos klubas 1976 m. Aplankas Telesforo Valiaus. 308 psl., kaina 5 dol.

Schondoch. LIETUVOS KARALIAUS KRIKŠTAS. Vizijinė poema iš XIV amžiaus. Vertė A. Tyruolis. Dailininkė — Danguolė Stončiūtė. Išleido M. Morkūnas 1976 m. 30 psl., kaina nepažymėta.

Juozas Eretas. DVI GENERACIJOS MŪSŲ KRIKŠČIONIŠKOSIOS KULTŪROS TARNYBOJE. Atspausta iš LKM Akademijos Suvažiavimo darbų VII t., 3-54 psl.

TARP DVIEJŲ TĖVYNIŲ. Čikagos Aukštesniosios lituanistinės mokyklos moksleivių metraštis, 1975-1976 m. Redaktorės: Lidija Dudėnaitė, Audra Kubiliūtė, Raminta Pemkutė. Redakcinė komisija: Rita Kupcikevičiūtė, Rasa Narutytė, Neris Pupiūtė, Ginta Remeikytė, Rima Valiulytė. Metraščio globėjai: Juozas Masilionis ir Rimas Černius. 127 psl., kaina 3 dol.

MANO PIRMOJI KOMUNIJA. Gražiai išleistas modernus vadovėlis pirmajai Komunijai ruošiamiems vaikams, o taip pat tėvams, kunigams, mokytojams, kurie juos ruošia. Kaina 2 dol. Galima gauti JAV LB Švietimo Taryboje.

TĖVYNĖS SARGAS. Nr. 1(34). Politikos ir socialinių mokslų žurnalas. Redaguoja Domas Jasaitis. Leidžia Lietuvių Krikščionių demokratų sąjunga. 144 psl., kaina 4 dol.

Filatelistų draugijos LIETUVA biuletenis. Nr. 2(168). Redaguoja E. Petrauskas, administruoja K. Rožanskas.

LIETUVOS ISTORIOGRAFIJA. Ne. 5-6: kai kurių veikalų istorijos klausimais, parengtų ne lietuvių, ne lietuvių kalba ir per keliolika paskutiniųjų metų išleistų ne Lietuvoje, sąrašas. Parengė Jonas Dainauskas.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas. Redaktorius — Juozas Vaišnys, S.J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, Algirdas Grigaitis, Vytautas Kasniūnas, Nijolė Užubalienė, Danutė Vakarė, Gediminas Vakaris. Administratorė — Aleksandra Likanderienė. Viršelis ir skyrių vinjetės — Jūratės Eidukaitės-Okura. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, Ill. 60636. Telef. 737-8400. Spaustuvė — Immaculata Press, Putnam, Conn. 06260. Metinė prenumerata — 6 dol., atskiras numeris — 60 centų.